

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Quæstio I. De Infallibilitate Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-84303)

ordinat fides, ut docet Augustinus. 1. 4. de civitate DEI. capite. 20. ajens de fide: Cujus primum, & maximum officium est, ut in verum credatur DEUM: cui consonat Divus Thomas. 2. 2. q. 1. a. 1. in corp. & ad 1. Alia verò, ut humanitas Christi, sacramenta &c. erunt objecta attributa. videatur ipse Gormaz. a. n. 294. de virtutibus Theologicis. His prænotatis, quaren- dum jam est, quodnam, & quale sit objectum formale fidei Divinae.

QUESTIO I.

De Infallibilitate DEI.

ARTICULUS I.

An Fides Divina debeat habere Ob-
jectum formale infallibile.

33. **F**ides in rigore, & proprio usu lingue Latinae, significat assensum intellectus: sic Virgilius Aeneidos. 4. ait: *Credo equidem, nec vana fides, genus esse Deorum.* Sumitur tamen hæc vox etiam in alijs varijs significationibus, tum a lacris, tum à prophanijs scriptoribus, et. 1. quidem pro fidelitate in fervandis promissis: sic Apostolus ait ad Romanos. 3. v. 3. *Nunquid incredulitas illorum fidem DEI evanescabit?* 2. pro veracitate: sic Jeremia 7. v. 28. *Pervit fides, & ablata est de ore eorum.* 3. pro fiducia: sic Jacobi 1. v. 6. *Postulet autem in fide, nihil hesitans;* & Matth. 8. v. 26. *Quid timidi estis modica fides?* quanquam Suarez de fide disputatione 1. sectione. 1. numero 5. & 6. putet, his locis sermonem esse de fide strictè dicta, seu assensu intellectus, tanquam de fundamento, & radice dictarum virtutum.

34. Sumitur 4. fides pro quovis assensu intellectus opinativo: sic Aristoteles 2. de anima textu 157. ait: *Opinionem quidem sequitur fides.* 5. sumitur pro dictamine conscientiae: & in hoc sensu dicitur ad Rom. 14. v. 23. *Omne autem, quod non est ex fide, peccatum est.* 6. pro instrumentis, seu scripturis, aliquid authenticè probantibus: & sic Iura scipioi agunt de fide instrumentorum, seu instrumentis facientibus fidem. 7. pro dono Spiritus Sancti, ad fidem per modos extraordinarios probandam, ut, quando S. Apollonia ex speciali instinctu Spiritus Sancti in flamas insulit. 8. tandem sumitur pro assensu intellectus, quo rei aliqui assentimur propter testimonium, seu auctoritatem loquentis. Et hic est proprietas fidei in genere, atque in hac significatio-
ne nos hic & nunc maximè loquimur:

35. Dividitur autem fides, in hoc ultimo sensu accepta, in fidem humanam, & Divinam. Prior, seu fides humana est, quando alicui rei assentimur ob auctoritatem humanam, vel testimonium hominis. Fides Divina est, quando assentimur ob auctoritatem, vel testimonium DEI loquen-
R. P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

tis. Notandum tamen adhuc, cum ad actum fidei concurrat suo modo, & objectum, quod creditur, & habitus, à quo aës producitur, hanc vocem fides etiam tribui, & objectis fidei, & habitui, à Patribus, & Scripturis. Sic pro objectis sumitur, quando Apoc. 2. v. 13. dicitur: *Non negasti fidem meam;* hoc est, objecta revelata: & a S. Athanasio in symbolo: *Hec est fides catholica:* scilicet objecta credenda. Pro habitu autem accipitur. 1. Cor. 13. v. 13. *Nunc autem manent fides, spes, charitas &c.* hoc est habitus. Pro actu sumitur ad Hebreos. 11. v. 3. ubi dicitur: *Fide intelligimus, aptata esse facula verbo DEI:* hoc est, per actum fidei. Unde nos etiam sèpe omnibus his vocem hanc attribuimus: quo tamen in sensu loquamur, facile ex contextu patebit.

36. Dico. 1. Fides Theologica non potest nisi ratione humana. ita omnes Catholicæ. Prob. Fides Theologica est assensus firmissimus, ita ut mutari nunquam licet possit, sed potius vita relinquenda sit, quam fides: nec etiam dubium ullum deliberatum possit cum fide stare, ut ipsa fides Catholica docet: ergo non potest nisi objecto formalis (seu quod idem est) motivo, nisi firmissimo, & infallibili: ergo non potest nisi humana ratione, ut hæretici docent; hoc enim motivum fallibile est, nec tam firmo assensu dignum. Confir. 1. Multa sunt supra rationem humanam, ut mysterium SS. Trinitatis &c. ergo ista nunquam deberemus credere. Confir. 2. Ad fidem necessaria est, ut habet S. Paulus 2. Cor. 10. v. 5. captivatio intellectus in obsequium Christi: hoc est: debemus credere aliquid, quod intellectus naturaliter non caput, seu quod est supra rationem humanam, ergo fides non potest nisi sola ratione humana.

Hinc S. Augustinus sermone 1. de Trinitate, qui est 188. de tempore. ait: *Denique accepto baptismo hoc dicimus: fidelis factus est, sive factus sum: credo, quod nescio, & propterea scio; quia me scio nescire, quod nescio.* iterum tractatu. 40. in Joan. & illa verba Joan. 8. v. 31. Et cognoscetis veritatem, ait: *Non quia cognoverunt, crediderunt, sed, ut cognoscerent, crediderunt; credimus enim, ut cognoscamus: non cognoscimus, ut credamus.* Tandem S. Paulus. 1. Cor. 2. v. 4. expressè nostram conclusionem docet, dum ait: *Sermo meus, & predicatio mea, non in persuasibilibus humane sapientiae verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis, ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute DEI.* Quare fides nisi debet altiore motivo, scilicet testimonio DEI, ut jam diximus, & adhuc pluribus infra dicemus: ubi etiam probabimus, testimonium DEI infallibile esse.

37. Prīus tamen contra eos agendum, qui docere videntur, fidem, seu Divinæ fidei actum, nullum omnino objectum formale, seu motivum habere: cui sententie videtur favere Scotus in 3. dist. 23. questione unica. articulo 2. Gabriel autem, & Occam, apud

B Gor-

Gormaz de *virt.* Theol. n. 133. eam probabilem reputant. Volunt itaque authores hujus sententiae, fidem ex sola terminorum apprehensione assentiri revelatis objectis: & si objiciatur ipsis, plura fidei objecta, e. g. mysterium Trinitatis, Incarnationis &c. apparere ex se intellectui neutra, hoc est, nec vera, nec falsa, sicut nobis appareat paritas, vel imparitas numeri stellarum (nec enim scimus, an par, an impar sit) respondent, quod habitus fidei, qui fidei lumen vocatur, suppletat causalitatem terminorum, & determinet intellectum ad assensum immediatum rei per se obscurae; nam (ajunt ulterius) habitus est inclinatio potentia ad assentiendum objecto, vi cuius sapientia assentimur propositionibus ex se non notis: & sapientia, quando ab initio alicui propositioni difficulter assensum sumus, postea ex habitu facile ei assentimur: at contra hanc sententiam.

38. Dico 2. Actus Divinæ fidei exigit necessarium objectum formale motivum assentiendi objectis revelatis. ita Theologi communissimè. Probatur. 1. Scripturæ Sacrae passim, dum exigunt fidem à nobis, proponunt nobis Divinum testimonium, ob quod credamus: ergo hoc ipsum assignant tanquam motivum, seu objectum formale: ergo necessarium fides hoc motivum respicit, seu exigit. consequentia prima est clara; esse enim motivum fidei est esse id, ob quod, seu propter quod creditur. Secunda etiam consequentia non potest negari; nam illud exigit fides, quod Scripturæ ei semper attribuiunt; hoc enim utique censendum est, spectare ad eam essentialiter; alias naturam fidei non rite explicarent: sicut etiam propterea ad charitatem spectat essentialiter, respicere DEUM ut sumimum bonum.

Ant. probatur adducendo textus. *Ioan. 1. v. 18.* *Unigenitus filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit.* & *1. ad Thessl. 2. v. 13.* ait S. Paulus: *Cum accepissetis à nobis verbum auditum DEI, accepissetis illud, non ut verbum hominum, sed (sicut est verè) verbum DEI.* item ad *Galat. 1. v. 11.* *Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod evangelizatum est à me; quia non est secundum hominem; neque enim ego ab homine acceperam illud, neque didicim: sed per revelationem JESU Christi.* item. *1. Joan. 5. v. 10.* *Qui credit in filium DEI, habet testimonium DEI in se: qui non credit filio, mendacem facit eum; quia non credit in testimonium, quod testificatus est DEUS de filio suo.* item *ibidem v. 6.* *Spiritus est, qui testificatur, quoniam Christus est veritas.* & *v. 9.* *Si testimonium hominum accipimus, testimonium DEI magis est.* Rursum. *2. Petri 1. v. 19.* *Habemus firmorem propheticum sermonem &c.* Adeo S. Augustinum *1. de spir.* & *liter. 6. 32.* dicentem: *Nulli itaque dubium est, eam fidem ab Apostolo commendari, qua creditur DEO.* Plura vide apud Suarez de fide disp. 3. sec. 1.

39. Prob. conclusio 2. Sicut objectum voluntatis est bonum, ita objectum intellectus est verum: sed voluntas non potest, ne-

que supernaturaliter adjuta per habitum charitatis, amare id, quod nec in se, nec in alio appareat bonum: ergo nec intellectus adjutus supernaturaliter per habitum fidei, potest assentiri illi, quod nec in se, nec in alio apparet verum: ergo non potest absque motivo suadente veritatem credere. Cum autem motivum in ordine ad credendum, seu ad fidem, non sit qualemque, sed sit testimonium, (nemo enim potest credere, nisi loquenti: & alias fides non distinguatur ab opinione quacunque, vel a scientia, vel etiam à visione beatifica) necessarium fides exigit pro motivo testimonium, & consequenter fides Divina exigit testimonium Divinum, quemadmodum fides humana exigit testimonium humanum. Confirmatur. Fides, utope virtus Theologica, debet ex dictis n. 5. habere objectum formale Divinum: ergo.

40. Prob. 3. concl. ex absurdis, que sequuntur ex opposita sententia. Si habitus fidei posset supplere defectum motivi, tunc puer baptizatus, adeoque donatus habitus fidei, statim, postquam ustum rationis adeptus esset, assentiretur cuivis mysterio nostræ fidei, e. g. Sanctissimæ Trinitatis, vel Incarnationis, posita tantum ipsa terminorum apprehensione, nulla præmissa instructione, modò auditu quocunque, vel à psittaco dicta, perciperet: quod est contra omnem experientiam. 2. Necessaria non foret pia affectio, imperans assentum fidei, sed, sicut homo apertis oculis, & applicato sufficienter lucido colorato, statim videt, ita etiam assentiretur mysteriis fidei: consequenter actus fidei esset necessarius, & non meritorius: quod est omnino falsum.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

41. **O** Bjic. 1. contra 1. conclus. Qui credit, quod ratio non capi, imprudenter agit: ergo ratio humana debet esse motivum fidei. Res. dist. ant. si id, quod credit, non aliunde in alio appareat verum. conc. ant. si in alio appareat verum. neg. ant. & conf. Certè, licet res, in se præcisè spectata, nobis appareat neutra, dummodo in alio, scilicet testimonio fidei, appareat vera, prudenter eam credimus; alias minus docti nunquam posse credere, quæ audiunt à doctioribus: ipsi autem non capiunt. Aliud est, quod ratio naturalis, seu humana, debeat ostendere, quod illa res in alio sit vera, vel certe, quod sit creditibilis: sive debeat ostendere, quod DEUS eam rem dixerit: vel certe, quod sit credibile, atque credendum, DEUM illam dixisse: de quo inferius pluribus, quando de credibilitate mysteriorum nostræ fidei, & motivis credibilitatis ejusdem. Hoc autem licet humana ratio debeat facere, non propterea ipsa est motivum fidei, sed tantum est applicatio motivi. Sic etiam cognitio debeat applicare voluntati bonitatem objecti, ut possit amari: non tamen cognitio est motivum amoris.

42. Ob.

42. Ob. 2. contra 2. conclusionem. Conclusio non debet se reflectere supra præmissas etiam objectivas, seu rationem earum, quæ tamen est ratio, seu motivum conclusonis: ergo nec actus fidei debet se reflectere supra suum motivum: adeoque neque illud respicere, vel etiam ullum habere. Resp. omitt. ant. quod multi in Logica negant. neg. conf. In sententia illa probabili id contingit; quia motivum præmissarum est tantum motivum extrinsecum conclusonis, seque habet ut motivum actus imperantis, respectu actus imperati: e.g. si quis ex me tu gehennæ imperat sibi perfectam contritionem, gehenna, quæ est motivum actus imperantis, non est motivum contritionis intrinsecum; alias contritio perfecta respiceret intrinsecè tanquam motivum gehennam, & ex hujus metu doleret de peccatis, quod est omnino contrarium essentia contritionis, ut omnes nōrunt. At verò actus fidei formalis, non habet motivum tantum extrinsecum, sed debet habere intrinsecum; cum enim, ut supra dictum, sit actus virtutis Theologicæ, & hæc necessariò debeat potentiam suam unire DEO, atque intrinsecè respicere aliquod prædicatum Divinum, non tantum debet habere motivum extrinsecum. Adde, quod, si motivum aliquod respectu unius actus sit tantum extrinsecum, respectu alterius præcedentis debeat esse intrinsecum; unde, quod est motivum extrinsecum respectu conclusonis, debet esse intrinsecum respectu præmissarum; hinc in casu objectionis debuisset præcedere actus intrinsecè attingens testimonium DEO: & si id factum fuisset, diceremus, eum solum esse actum formalis fidei.

Neque dicas, actum spei (ut habet Gormaz. de spe. n. 18) respicere promissa, vel auxilia Divina, tantum ut objectum formale quo, adeoque etiam actum fidei posse testimonium DEI respicere tantum ut objectum formale quo; nam in primis objectum formale quo non est extrinsecum; quia ab intrinseci tendentia actus essentialiter respicitur, quamvis, in sensu n. 4, explicato, non attingatur: sicut etiam motivum odii non est extrinsecum, quamvis nec istud in eo sensu restricto attingatur. Secundò. Actus spei sicut bonitatem Divinam respicit ut objectum formale quo intrinsecum, secundum formalitatem desiderii, licet secundum formalitatem fiducie objectum suum tantum respiciat ut quo: cum igitur actus fidei non habeat similes duas formalitates, sed tantum unam, debet, objectum suum respicere ut objectum formale quo. Sed de hoc plura, quando de spe.

43. Dixi superius, illum solum fore actum formalis fidei, qui objectum intrinsecè attingat; nam distinguendi sunt actus formalis fidei, & actus, quos Gormaz. de virt. Theol. n. 161. vocat actus fidei objectivæ: pro quibus rite intelligendis sciendum, sepe contingere, quod aliquis e.g. hic & nunc, velit dare eleemosynam; quia est ad salutem æternam conducens, quin recordetur, hoc

à DEO esse revelatum: iste actus supernaturalis quidem est: at non est actus fidei formalis, sed, ut vocat Gormaz, est actus fidei objectivæ, hoc est, est actus affirmans objectum materiale fidei: vel, ut vocat Cardenas *dissert. 16. in propositiones ab Innocentio XI. damnatas, n. 53.* est actus fidei virtualis, quatenus scilicet in isto virtualiter perseverat actus fidei formalis prius elicitus. Sicut enim sepe contingit, quod, qui in Matheſi didicit aliquod problema, ejus postea recordetur, quin recordetur demonstratio nis: ita sepe accidit, ut, qui in schola fidei doctus est aliquam veritatem, ejus postea recordetur, quin recordetur motivi illius, seu testimonio DEI. Et hic actus fidei virtualis, vel objectivæ, plurimum conducit ad praxin; nam Cardenas *cit. dissert. 16. n. 58.* & Lugo *de fide disp. 12. sec. 2. ex SS. Patribus, & ratione, egregie probant, quod nullum opus meritorium vitæ æternæ possit elici, nisi ex dictamine fidei supernaturalis:* si autem semper necessarius foret actus fidei formalis, certè plurima opera spoliarentur suo merito; cum sepiissimè homines non cogitent de testimonio DEI; hinc dicendum est, sufficere actum fidei virtualis, vel objectivæ. Hic autem actus non est actus Theologicus, aut actus habitus fidei Theologicè operantis: sed est actus inferior, ut ad mentem Suarezii rectè ait Gormaz *de virt. Theol. n. 122.* quia iste actus non unit potentiam DEO, nec attingit objectum formale quod Divinum.

44. Si queras, à quo principio igitur producatur hic actus virtualis fidei: Resp. Gormaz *de virt. Theol. n. 163.* cum procedere quidem ab habitu fidei, sed non ab eo ut operante Theologicè, neque operante se solo, sed concurrentibus etiam speciebus relictis à priori actu, vel prioribus actibus fidei formalis; ut enim actus naturales sepius eliciti relinquunt species sui, & objectorum, ita etiam actus supernaturales relinquunt species; non enim habent minimum virtutem in ordine ad relinquendas species, quam actus naturales habeant. Ait ulterius Gormaz, has species non esse puras determinationes, seu conditiones, ad hoc, ut habitus agat, sed etiam esse partiales concavas, & concurrens ex parte objecti, sicut aliae species solent concurrens, juxta proverbium: *Ex objecto, & potentia oritur notitia.* Unde tandem actus fidei virtualis, vel objectivæ, reducitur ad habitum infusum, seu Theologicum fidei tanquam ad suam causam, sed non ad eum ut Theologicè operantur; quia tunc tantum dicitur Theologicè operari, quando producit actum verè Theologicum, hoc est, intrinsecè attingentem objectum formale quod Divinum, quo DEO uniat potentia intellectiva.

45. Petes fortè, an istæ species relictæ, sint aliquis habitus acquisitus. Resp. experientiam monstrare, quod etiam detur aliqua facilitas in ordine ad elicendos actus supernaturales in eo, qui eos frequenter elicit: certè, qui sepius elicit actum fidei circa aliquod mysterium, facilius elicit denuo tam

lem actum, quam alius: pariter, qui sepius elicuit actum contritionis, faciliter cum elicet, quam alius. Sed queritur jam ulterius, an ea facilitas sit habitus acquisitus dicendus, an non. Dixi in Philosophia, habitus acquisitos intellectuales non distinguunt a speciebus ritè coordinatis, & facile excitabilius; unde sane sequitur, hanc facilitatem, seu has species esse dicendas habitum aliquem acquisitum.

Et sane habitum talem acquisitum admittit Arriaga de anima. *disp. 9. f. 1. n. 18.* Scotus, Durandus, Nominales, Gormaz, de virtutibus Theologicis. *n. 65.* Oviedo in *1. 2. tractatu. 3. controversia 2. puncto 4. n. 40.* Quæstio tantum adhuc inter ipsos est, an hic habitus sit supernaturalis, an naturalis tantum. Supernaturalis eum esse, admittunt Arriaga, & Gormaz *loc. cit.* Nominales, Durandus, & alii. Et sane, si actus naturales producent habitum proportionatum sibi naturalem, cur non actus supernaturales producant supernaturalem? quæ enim assignabitur differentia? certè alias semper habitus acquisitus inclinat ad actus similes iis, a quibus est generatus.

46. Difficultas tantum est, quod habitus iste acquisitus deberet manere in peccatoribus, in quibus manet facilitas aliqua etiam ad bonum, saltem in pluribus, qui prius diu bene vixerunt, & in aliquod mortale prima vice inciderunt: econtra non videtur manere in peccatore ullus habitus supernaturalis, nisi fidei, & spei. Sed in primis respondent aliqui, non manere in peccatore facilitatem supernaturalis, sed tantum aliquam naturalis; nam, ut habet Arriaga *disp. 9. de anima. n. 22.* quandoquaque homo elicit actum supernaturale, simul elicit actum naturale circa idem objectum; unde ex his actibus naturalibus potest oriri habitus naturalis, qui dein influat in actus naturales, & forte etiam in supernaturales cum con principiis supernis; neque enim omnia principia actus supernaturalis debent esse supernaturalia; alias anima non posset in eum influere. Et videtur hæc responsio firmari ex eo, quod alias, quando tolleretur potentia, hoc est, habitus infusus, qui dat simpliciter posse, videatur etiam tolli debere facilitas ei superaddita, & ei quasi innixa, quæ est habitus acquisitus.

47. Resp. alii cum eodem Arriaga modo citata *n. 12.* manere posse habitum acquisitum supernaturale, etiam in peccatore; cum Tridentinum Concilium, & Patres, ac Theologi, tantum negent, manere in peccatore habitus per se infusos, de quibus solis erat ipsis sermo; de acquisitis enim non cogitaverunt, sicut nihil determinarunt. Non tamen poterit talis habitus acquisitus producere actum supernaturale sine habitu infuso (sicut citharœdus habens species optimas, & habitum perfectum, non potest pulare citharam absque manibus) nisi DEUS suppleat per omnipotentiam extrinsecè applicatam defectum habitus. Manere autem posse habitus hos acquisitos sine gratia ajunt;

eo quod non sint proprietates gratiae, nec producantur nec exigantur ab ipsa; cum possit gratia dari sine ipsis, ut patet in homine prius malo recens converto, & ne cum inclinato ad actus virtutum: subiectum autem eorum sit ipsa anima. videatur ipse Arriaga, & Gormaz, ac Oviedo *loc. cit.* Ex his opinionibus, quæcumque teneas, neutra obest nostræ assertioni de necessitate obiecti formalis intrinseci ad actum fidei formalis.

48. Ob. 3. Licet aliqua propositio nobis ab initio sit ex terminis tantum imperfetta nota, & adhuc obscura, ita, ut ei difficulter assentiamur, tamen, quando sepius ejus sensi sumus, & habitus assentiendi contraximus, illa propositio fit nobis ita clara, ut facile ei assentiamur: ergo habitus potest supplerre causalitatem terminorum: ergo etiam habitus fidei. Resp. conc. ant. & omitt. 1. conseq. at neg. 2. conf. Etsi forte id possit aliquis habitus acquisitus, non id potest habitus infusus fidei. Ratio est; quia in primis habitus infusus non facilitat, consequenter non inclinat, adeoque neque ejus inclinatio, quæ nulla datur, potest supplerre causalitatem terminorum. Secundo habitus non inclinat, nisi ad actus sibi proprios: atqui actus proprii fidei non sunt illi, qui non nituntur testimonio DEI: ergo ad hos non potest habitus fidei inclinare.

Quin imò etiam actus fidei virtualis, vel objective, debent sicutem extrinsecè nisi testimonio DEI, & necessariò præsupponere actus formales fidei formalis: (alias enim quomodo in iis virtualiter perseverarent actus fidei formalis?) consequenter sicutem aliqui actus fidei necessariò nituntur testimonio DEI intrinsecè attacto: ergo habitus fidei nunquam potest supplerre causalitatem terminorum; non enim in actibus fidei formalis, ut patet: non in actibus fidei virtualis, vel objective; quia, si in ordine ad istos suppleretur causalitas terminorum, suppleretur ea potius per species relictas ab actibus fidei formalis, quam per habitum infusum. Tandem, licet habitus possit facere, ut propositioni, quæ ex se neutra est, assentiamur ob rationem non amplius intrinsecè attactam, tamen non potest facere, ut assentiamur alii cui propositioni, quæ ex se neutra est, abstrahendo ab omni ratione; nunquam enim ullus habitus potest facere, ut dicam potius, stellas esse numero pares, quam impares; quia nullam hujus rei rationem, nec intrinsecam, nec extrinsecam habeo.

49. Dices. Habitus determinat ad credendum ipsum testimonium DEI absque ulla ratione: ergo etiam potest determinare ad credenda alia objecta absque ratione. prob. ant. vel credimus testimonium DEI propter se, vel propter aliud: si primum: cum testimonium in se sit neutrum, (nec enim est ex terminis notum, DEUM locutum fuisse) debet habitus determinare, & haberetur intentum: si secundum: in primis sepissime non datur testimonium DEI reflexum: dein reddit quæstio de hoc eodem testimonio reflexo in infinitum:

finitum: ergo. Resp. disting. ant. Habitus determinat ad credendum testimonium absque ulla ratione identificata cum testimonio. neg. ant. absque ratione distincta. conc. ant. & sub eadem distinctione conc. vel neg. conseq. ad prob. conc. ma. neg. primam partem mi. vel potius ejus suppositum; testimonium enim non est neutrum, quando est sufficienter applicatum, seu quando est redditum evidenter credibile, & credendum; neutrum enim dicitur illud objectum, de quo nec habeo ullam rationem credendi, vel negandi, nec intrinsecam, nec extrinsecam, neque talam, vi cuius redditur illa res credibilis.

Jam vero dari testimonium DEI, sive DEUM esse locutum, redditur evidenter credibile, & credendum, ex signis credibilitatis nostrae fidei, de quibus pluribus agemus inferius. Nec dicas, ex his sequi, quod assensus, praestitus de ipsa existentia Divini testimonii, sit assensus tanquam primi principii; nam negatur illatum; assensus enim, praestitus rei tanquam primo principio, est ille, quando res ex ipsa apprehensione terminorum statim rapit intellectum ad assensum, quin prius debeat fieri aliunde evidenter credibilis, & credenda. Certè, ut huic principio: *Totum est majus sua parte*: attentiam, non indigemus prævia applicatione, vel credibilitate.

50. Ob. 4. Non est laudabile credere DEO ob rationem, seu motivum, aut objectum formale: sed fides nostra est laudabilis: ergo per eam non credimus ob rationem &c. Confirm. Si crederemus DEO ob ejus dictum infallibile, non præferremus DEUM homini, qui esset infallibilis in loquendo: hoc est absurdum: ergo. Resp. dist. ma. non est laudabile credere DEO ob rationem distinctam ab ejus testimonio, & auctoritate. om. ma. ob rationem identificatam cum ejus testimonio. neg. ma. & concessa. mi. neg. conseq. Utique laudabile est credere DEO ob ejus testimonium, quando nobis revelat plura obscura, & supra captum nostrum, ad que credenda opus est magna intellectus nostri captitatem, & subjectionem.

Ad confirm. Resp. neg. ma. nam 1. et si homo esset ratione extrinsecæ assistentia DEI infallibilis, non esset infallibilis intrinsecæ; unde, dum illam ipsam intrinsecam infallibilitatem de DEO credimus, ipsum homini illi præferimus. 2. et si homo esset infallibilis, ejus infallibilitas esset ordinis longè inferioris; unde etiam testimonium DEI plus estimamus, ita ut, si per impossibile talis homo contraria loqueretur DEO, illius testimonio fidem negaremus: & in hoc sensu ait Apostolus *ad Gal. 1. v. 8.* Sed licet nos, aut *Angelus de cœlo evangelizer vobis, praterquam, quod evangelizavimus vobis, anathema sit*: hoc est, si etiam Angelus de cœlo, qui, utpote beatus, falli non potest, aliud diceret, quam, quod S. Paulus ex revelatione DEI docuerat, non forer ei credendum.

51. Ob. 5. Saltem fides non debet habere objectum ex parte intellectus, sed sufficit,

si aliquod habeat ex parte voluntatis: ergo. prob. ant. non credimus DEO, quia verax est, sed quia supremus dominus est, & quia præcipit, ut credamus: atqui præceptum est motivum, seu objectum formale afficiens voluntatem, non intellectum: ergo. ita Guilielmus Parisiensis *libro de fide, & le- gibus non longe ab initio.* Confirm. Potest DEUS homini, nihil cogitanti de veritate DEI, præcipere, ut sibi credat: talis esset actus fidei absque motivo afficiente intellectum: ergo.

Resp. neg. ant. ad prob. neg. ma. Volunmus quidem credere; quia DEUS præcipit: sed credimus; quia verum dicit. Volo dicere: actus voluntatis, seu pia affectio, qua nobis liberè imperamus actum fidei, & à qua actus fidei denominatur liber, atque sit meritorius (de quo infra) habet pro motivo præceptum: sed non ipse actus fidei habet præceptum pro motivo intrinsecō. Sic, licet contrito, vel attrito, præcepta sit peccatori saltem fœmel in anno, adeoque actus imperans contritionem habeat pro motivo præceptum, non tamen actus contritionis habet pro motivo præceptum; alias tandem omnes ferme actus haberent pro objecto motivo præceptum DEI, adeoque omnes essent actus virtutis moralis obedientia.

Ad confir. neg. ant. Sicut DEUS non potest præcipere homini, ut aliquid amet, quod non appareat bonum, ita neque potest ei præcipere, ut credat, quod non appareat verum; quia non potest facere, ut potentia feratur extra suum objectum. Hoc tamen est verum, quod, sicut eo ipso, quod DEUS præcipiat aliquid amandum, ostendit id esse bonum, si non intrinsecè in se, saltem extrinsecè ratione alterius, ad quod ordinatur: ita eo ipso, quod aliquid præcipiat credendum, ostendat, id esse verum, si non ex apprehensione terminorum, saltem ob extrinsecam attestacionem DEI, quæ implicitè saltem continentur in præcepto credendi.

ARTICULUS III.

An DEUS possit fallere, vel falli.

52. Ico 1. DEUS non potest falli. C
D ita contra Averroem, qui DEO negavit aliquarum rerum scientiam, defacto omnes Catholici, imò omnes, qui DEUM verè agnoscunt. Prob. facile. DEUS est ens perfectissimum: ergo debet habere omnem perfectionem, nec potest habere aliquam imperfectionem: atqui omniscientia est manifestè perfectio, & ignorantia, vel error, est imperfectio: ergo DEUS debet manifestè habere omniscientiam. & non potest habere ullam ignorantiam: atqui, si falli posset, manifestè careret omniscientiam, haberetque ignorantiam alicujus veritatis: quin, quod pejus foret, haberet positivum errorem circa aliquam rem, circa quam falleretur; nam aliter conceperet rem, quam in se esset, & ignoraret, quomodo verè

se haberet: ergo. Omnia membra hujus discursus sunt evidencia. Possent addi textus innumeris Sacrae Scripturae, DEO omniscientiam attribuentes: sed non est necesse.

53. Dico 2. contra Priscillianistas. DEUS etiam non potest fallere, neque de potentia absoluta. ita rursus omnes Catholici, saltem de potentia ordinaria: quanquam de potentia extraordinaria aliqui, sed vix unus, & alter, olim admiserint, DEUM fallere posse, ut Holkot, in 2. q. 2. n. 8. item apud Cardinalem de Lugo. *de fide disp. 4. sc. 2. n. 15. & 16.* Petrus de Alliaco, & Gabriel, quorum tamē sententia modò sufficeri non potest. Prob. 1. Fallere alterum scienter, est mentiri: sed DEUS semper falleret scienter; cum omniscius sit, & falli non possit: ergo mentiretur: atqui DEUS mentiri non potest: ergo.

Minor subsumpta imprimis est lumine naturae nota; est enim evidenter indecens, & imperfectum mendacium, imò, ut omnes dicunt, est intrinsecè malum; quia ipsum lumen naturae dictat, etiam barbaris non omnino honesti oblitis, mendacium esse naturae rationali difforme, & esse contra finem, ac institutionem verborum ad humanum commercium ordinatorum; istud enim per mendacium, si hoc foret licitum, everteretur; quia tolleretur fidelitas, atque fiducia mutua: ergo mendacium non potest cadere in perfectissimum DEUM.

54. Prob. eadem minor ex Scripturis, & Patribus. *Ad Hebr. 6. v. 18.* dicitur de DEO: *Interposuit iusjurandum, ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri DEUM, fortissimum solatum habeamus.* Duæ autem res illæ sunt promissio, seu assertio DEI, & juramentum: ergo per has habemus fortissimum solatum: sed, si DEUS fallere posset, non haberemus fortissimum solatum, sed possemus dubitare, & timere: ergo. prob. mi. Non haberemus fortissimum solatum ratione assertionis, si DEUS per hanc fallere posset, ut patet: neque haberemus illud ratione juramenti; nam juramentum DEI non reddit promissionem ejus certiore: ergo. prob. 2. pars ant. DEUS non habet superiorem, per quem juret: ergo debet jurare tantum per semetipsum: & sic *Gen. 22. v. 16.* dicit DEUS: *Per memetipsum juravi:* ergo juramentum ejus non addit auctoritatem maiorem ipsius dicto: ergo, si DEUS posset mentiri per simplicem assertiōnem, posset etiam mentiri per juramentum: ergo per neutrum haberemus firmissimum solatum, contra Apostolum: ergo, ut hoc habemus, debet dici, quod, sicut impossibile est, DEUM testantem aliquid juramento, mentiri, ita etiam impossibile sit, eum mentiri dicentem aliquid sine juramento. Utitur autem DEUS frequenter in Scripturis formulâ juratoria, ut nostræ infirmitati, quæ maiorem certitudinem in assertione jurata, quam in alia, concipit, se accommodet.

Iterum *Numeror. 23. v. 19.* dicitur: *Non est DEUS quasi homo, ut mentiatur, nec filius hominis, ut mutetur:* ergo DEUS

etiam de absoluta potentia non potest mentiri. prob. conf. fuere aliqui Sancti, qui nunquam mentiti sunt, e. g. B. Virgo, S. Joannes Baptista: ergo, ut DEUS non sit sicut isti, seu præcellat omnes homines in veracitate, debet neque de potentia absoluta posse mentiri. Et in hoc quoque sensu intelligendum etiam est illud *ad Rom. 3. v. 4.* *Est autem DEUS verax, omnis autem homo mendax.*

55. Accedunt SS. Patres. S. Dionysius de *Divinis nominibus* c. 8. juxta verionem Ambroxi Florentini (a qua non quoad sensum, sed tantum quoad verba, paulum dissentit Perionius) ait: *Porro veritas DEUS est, & à veritate cadere, à DEO est cadere: si igitur veritas DEUS est, veritatisque negatio est à DEO prolapsio, à DEO cadere DEUS non potest.* S. Ambrosius in *c. 23. Numer. v. 19.* Non est DEUS quasi homo, ut mentiatur: ait; *Nunquidnam mentitur DEUS?* sed non mentitur; *quia impossibile est mentiri DEUM.... Impossibile ictud non infirmitatis est, sed virtutis, & majestatis.* S. Augustinus, l. 22, *de civ. DEI.* c. 25. ait: *Si volunt inventire, quod omnipotens non potest, habent prorsus: ego dicam: mentiri non potest.* Similia habent SS. Athanasius, Cyrillus, Anselmus, & alii. vide Lugo *de fide disp. 4. sc. 2.* Gormaz, *de virt. Theol. disp. 17. n. 810.*

56. Collige 1. DEUM non tantum mentiri non posse, aliquid nudè afferendo, sed nec promittendo. Ratio est clara; quia in omni promissione includitur assertio; nam, qui dicit: *dabo: vel: donabo:* afferit certè, habere animum dandi: si ergo DEUS nequit falsum afferendo decipere, neque poterit decipere promittendo. Collige 2. DEUM neque posse mentiri per alium; nam indecentia mendacii refunderetur in DEUM tanquam ejus auctorem, & causam. Dein quando Scripturæ dicunt, DEUM mentiri non posse, intelligent, eum id non posse, per locutionem, qua hucusque ordinariè hominibus locutus est: atqui locutus est per Angelos, Prophetas, Apostolos, & alias personas ab ipso distinctas: ergo.

Collige. 3. probabilius DEUM non posse, se solo infundere homini errorem, vel habitum erroneum. ita Gormaz. *disp. 19. de virt. Theol. n. 897.* Oviedo *de fide controv. 3. punct. 2. n. 8.* & alii ab eo citati. Prob. Si DEUS se solo infunderet errorem, etiam tantum speculativum, intellectui humano, tunc infunderet eum cum certa scientia de ipso; quia non posset habere ignorantiam: sed sic scienter deciperet, & virtualiter mentiretur, quod DEUS non potest, ut jam probatum: ergo. prob. mi. si creatura studiosè facit, ut alius putet, Petrum currere, quando non currit, & studiosè ex intentione procurat, ut erret, virtualiter certè mentitur, & decipit scienter alterum: ergo etiam DEUS, procurando, vel causando talem errorem, virtualiter mentiretur &c.

Confirm. Si DEUS posset infundere tales errores, posset etiam formare voces in aere, quæ sonarent, vel significarent, Petrum currere, quando non currit, saltem quando non

non sciret audiens, has voces expresse ad se à DEO dirigi: sed hoc, eti Lugo¹ de fide disp. 4. sec. 3. non videatur rejicere, aut certe juxta principia ibi dicta non rejicere posse, videtur non posse admitti: ergo, ma. prob. ex eo, quod inter posse hoc, & posse illud, non possit ostendi ulla disparitas. mi. videatur in primis sensui communi conformis; cum tales voces falsum significantes, nullus unquam audeat DEO tribuere, sed omnes tribuant eas diabolo, vel simili cause: ergo

57. Collige 4. DEUM loquentem non posse uti restrictione pure mentali. *Restrictiones pure mentales* sunt, quando verbis, exterius dictis, aliquid à loquente additur, in mente subintellecū, quod nullo signo externo, vel significacione externa verborum, per consuetudinem, vel aliam causam, acceptata, potest colligi. e. g. Petrus rogatus, an occiderit Paulum, quem domi gladio heri occidit, respondet: *Non occidi*: subintelligendo *scopeto*, vel *in templo*, vel *hodie*. Hæ restrictiones sunt revera mendacia, quæ DEO repugnant; nam, ut ait Cardenas *in proposit. ab Innoc. XI. damnat. dissert. 19. n.*

31. loquela humana (& par est ratio de Divina) neque totaliter, neque partialiter constituit ex conceptibus mentalibus, sed ex vocibus, & saepe ex circumstantiis externis, ratione quarum saepe variatur significatio vocum: ergo, ut propositio sit vera, non debet attendi conceptus mentalis interius in mente additus, sed sola verba, & signa, vel circumstantia externæ: ergo, si quis occidit Paulum, & exterius simpliciter dicit: *Non occidi*: licet mente subintelligat *veneno*, vel *hodie* &c. est mendax; nam, si conceptus mentis non attendatur, propositio clare est mendax, ut patet: ergo. Hinc Innocentius XI. damnavit has propositiones. 26. *Si quis, vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocunque alio fine, jure, se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec est periurus.* & 27. *Causa justa utendi his amphiboliis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censetur tunc expediens, & studiosa: & his similis est propositio 28. similiter etiam damnata.*

58. Collige 5. DEUM posse loqui per aequationem, vel amphiboliogiam, quæ ex aliquo signo externo, vel circumstantiis extrinsecis, aut modo loquendi, licet non ita obvio, potest intelligi; similes enim locutiones, si fiant, quando adeat justa causa celandi veritatem, excusantur adhuc, etiam post decretum Innocentii XI. ab omnibus ferme auctoribus à mendacio. Et certe, quando verba sunt aequivoca, potest loquens, ex justa causa ea accipere in uno, & permittere, ut audiens ea intelligat in altero sensu, intendendo celare veritatem, & tantum per-

mittendo alterius deceptionem. Similiter cum signa externa, pronuntiatio, aut modus loquendi, aliaeque circumstantiae exterius sensibiles, sint constitutiva locutionis externæ (aliæ enim nunquam mendacio excusari poterunt dicta ironica, vel hyperbolica) qui ea non attendit, sibi imputet, quod non ritè rem intelligat. Confirm. Multa sunt dicta in Sacris Scripturis, quæ, ut patet ex objectionibus, à mendacio excusari non possunt, nisi recurrendo ad hanc nostram doctrinam: atqui dici minimè potest, ibi dicta esse mendacia; cum aliqua sint ipsius Christi Domini, vel Sanctorum Angelorum: ergo. Quodsi jam in locutionibus aequivocis, vel amphibologis, mendacia non reperiantur, neque deceptio positivè intenta, non est, cur DEUS ita loqui non posse: & certe videtur in Scripturis aliquando ita locutus.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

59. **O** B. 1. contra 2. conclusionem (nam quæ contra primam obiecti fors possent, tangunt tractatum de DEO, ubi de infinita ejus perfectione, vel tractatum de actibus humanis, ubi de libertate creata) Mendacium non est intrinsecè malum: ergo in quibusdam circumstantiis potest DEUS de potentia absoluta mentiri: ant. prob. quidquid est malum, est tale; quia est contra legem DEI; hæc enim, ut etiam diximus *tratt. de actibus humanis, n. 176.* est prima universalis regula moralitatis: sed mendacium, quod faceret DEUS, non esset contra legem DEI; ergo: prob. mi. lex DEI non datur sine voluntate DEI obligante: atqui non daretur tunc voluntas DEI obligans ad non mentiendum, sed potius daretur in DEO voluntas mentiendi: ergo.

Resp. neg. ant. Certè S. Augustinus. *I de mendacio, præsertim c. 6.* sensit, mendacium esse intrinsecè malum; ait enim, mendacium esse aliquid pejus iniquitate, quam DEUS oderit; cum mendacium perdat, iuxta illud *psal. 5. v. 7. Odisti omnes, qui operantur iniquitatem; perdes omnes, qui loquantur mendacium:* & comparat mendacium cum furto, & adulterio, docetque, quod, siue ista non licent, sic nec licitum sit illud. ad prob. conc. ma. neg. mi. ad hujus prob. iterum neg. mi. nam DEUS necessariò sibi ipsi imponit legem non faciendi intrinsecè mala: saltem necessitate metaphysica vult non mentiri, qua voluntas, si non est propriè lex, est aequivalenter talis, & aequè ab solutè impossibile DEO reddit mendacium. Hinc si DEUS, ut ponunt adversarii, vellet mentiri, vellet, & nollet idem: vellet mentiri, ut ponitur: nollet; quia necessariò non vult intrinsecè mala, & necessariò etiam odit omne destructivum suæ supremæ auctoritatis, & infallibilitatis: quale esset mendacium.

60. Ob.

60. Ob. 2. DEUS potuit reddere licitum homicidium, imo illud præcipere, dum Abraham præcepit immolare Isaacum: ergo etiam poterit reddere licitum mendacium. Confirm. DEUS etiam potuit reddere licitum furtum Israëlitis, qui *Exod. 12.* Ægyptiis furati sunt vasa aurea, & argentea: item *Osea 1.* huic Propheta redidit licitam fornicationem: ergo etiam poterit reddere licitum mendacium; neque enim est ratio, cur potuerit dispensare in aliis præceptis, & non in isto. Resp. neg. conf. Homicidium, si tantum accipiatur pro cæde hominis innocentis, non est strictè loquendo intrinsecè malum (quia DEUS, supremus vitæ, & mortis dominus, potest id pro libitu velle, & imperare, etiam quando manet cædes innocentis) modò fiat cum legitima potestate, sine qua etiam eodem modo mala est cædes innocentis, quæ tamè non dicitur intrinsecè mala. At, quod strictè est intrinsecè malum, DEUS nunquam potest velle, quandiu manet tale, ut patebit ex mox dicendis.

61. Ad confirm. neg. ant. DEUS, nec furtum, nec fornicationem licitam fecit: sed fecit, ut ea actiones, nec essent furtum, nec fornicatio; DEUS enim, utpote absolutissimus Dominus vitæ, corporum, & rerum omnium, potest transferre jus ab uno domino creato in alium: & sic jus Ægyptiorum in vasa aurea transtulit in Hebraos: *Osea* autem dedit potestatem, imo imperium impoñit, ducendi illam mulierem uxorem: & sic nec datum tunc fuit furtum, nec fornicatio. Quamvis autem illi filii *Osea* vocentur filii fornicationum, per hoc tantum significatur, eorum matrem prius fuisse meretricem.

Idem dicendum de polygamia antiquorum Patriarcharum, quibus dedit DEUS potestatem ducendi plures uxores, vel, ut multiplicaretur populus, aut semen Abraham: vel ut indicarentur certa mysteria in Ecclesia DEI futura, e. g. populi gentium, & synagogæ conjunctio, ac fœcunditas. An autem hæc fuerit dispensatio propriè dicta, an tantum impropriè dicta, seu, an tantum fuerit mutatio conditionis, e. g. quod DEUS jus, quod haberet per se una uxori totaliter in corpus mariti, diviserit in plures uxores, videri potest apud Platelium. *de matrim. capite. 7. §. 4. n. 1068.* Mihi probabilius videtur, non fuisse veram dispensationem, sed tantum mutationem conditionis, qua posita extractæ sunt illæ actiones ex ratione furti, fornicationis &c.

62. Quidquid tamen sit, parum refert ad rem nostram; DEUS nec directè, nec indirectè, nec propriè, nec impropriè, dispensare potest in præcepto non mentiendi; quia mendacium est semper contrarium fini verborum, & honestati debitæ naturæ rationali, ut agnoscent etiam gentiles: nec est excogitabilis casus, in quo possit hæc contrarietas a mendacio separari. Sed neque licet assignare pro libitu circumstantias, quibus mutatis possit DEUS indirectè in præcepto naturali dispensare; si enim ista non aliunde sunt nota, debent innotescere, aut ex

Divina revelatione, aut ex legitima autoritate, non ex privato tantum sensu: atque ex autoritate Ecclesiæ constat oppositum, scilicet non posse dari circumstantias, in quibus mendacium sit licitum: ergo.

Videri meretur hac de re Lugo de fide, *disp. 4. sect. 4. n. 58. & seq.* ubi insuper recte probat, et si daretur, (quod tamen est falsum) et si daretur, inquam, quod posset DEUS in aliquo extraordinario casu dispensare cum homine, ut in extrema necessitate mentiretur, non tamen propterea posse ipsumm DEUM mentiri; quia ipse facile potest alii mediis malo cuique occurtere: neque potest DEUS omnia, quæ homo per ejus licentiam, vel alias potest; nam potest homo se humiliare, non autem DEUS. Sed neque verum est, quod DEUS omnia possit se solo, quæ potest cum creatura; neque enim se solo potest producere peccatum, nec se solo potest producere odium DEI. Ratio autem discriminis est; quia aliqui effectus mali tribuerent DEO ut causa, si se solo eos produceret: non verò tribuuntur eidem, si eos producat cum creatura, & ut ab hac determinatus, adeoque ut causa per accidens: imo DEUS neque potest se solo producere actiones vitales creatas, quæ probabilius essentialiter connectuntur cum principio creato.

63. Ob. 3. Decipere alterum non est intrinsecè malum: ergo nec mentiri. ant. prob. 2. *Cor. 12. v. 16.* gloriatur S. Paulus, & ait: *Cum essem astutus, dolo vos cepi.* 2. sapè dicuntur aliqui inducti ad bonum dolo pio, & fraude innocentis: imo etiam iura distinguunt dolum bonum, & malum. Resp. dicit. ant. decipere alterum tantum indirectè, materialiter, & occasionaliter, non est intrinsecè malum. conc. ant. decipere directè, & formaliter. neg. ant. & conf. Occasionaliter decipere est ponere signum verum, vel ambiguum, cuius occasione alter ex inadvertentia, ignorantia, vel alia causa, in errore inducitur, quod ex justa causa licet: & sic fit e. g. per æquivocationem, vel amphibologiam, ex iusta causa adhibitam, non intendendo deceptionem, sed tantum veritatis occultationem, quando ad hanc loquens jus habet: formaliter autem decipere est ponere signum determinatum ad fallum, sive dein signum sit vocale, sive reale (quo casu foret mendacium reale pariter illicitum) ad alterum fallendum. ad prob. illud Apostoli dictum potius est vox sibi objicentis, quam afferentis, ut patet legenti; cum Apostolus videatur ibi velle, id, tanquam objectionem sibi factam, solvere. Si tamen id S. Paulus concedat, sermo ipsi est de dolo pio, seu tantum occasionali, ac licto, ut habet S. Thomas. 2. 2. q. 55. a. 4. ad 1. Eadem responsio sequentibus congruit.

64. Ob. 4. DEUS sapè in Scripturis Sa- cris decepit homines in pœnam peccati: ergo. ant. prob. ad *Rom. 1. v. 28.* dicitur: *Tradidit illos DEUS in reprobum sensum.* & 3. *Reg. 22. v. 20.* ait DEUS: *Quis decipiet Achab regem Iſraël?* & tunc spiritus quidam

dam dixit v. 22. *Ego spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus: & dixit Dominus: Decipies, & prevalebis: Egredere, & fac ita: ergo DEUS Achabum decepit: & par est ratio de aliis.* Resp. neg. ant. ad prob. neg. conf. Verba illa, & similia, juxta unanimem Theologorum consensum, expli cantur tantum de permissione, sive, quod DEUS tantum permisit homines abire in reprobum sensum, & spiritum illum Achabum imponere. Sic quoque induratio Pharaonis, & alia, hinc inde in Scripturis similia, exponuntur tantum de permissione, vel subtractione gratiae majoris; nec enim DEUS potest esse auctor mali moralis. Similiter de permissione, vel subtractione gratiae explicandum est illud *Isaia. 6. v. 10. Excaecatur populi hujus, & aures ejus aggravata, & oculi ejus claudae, ne forte videat oculis suis, & auribus suis audiatur, & cor de suo intelligat.*

65. Quodsi DEUS in Scripturis aliquando aliquid dixit futurum, quod postea factum non est, e. g. *Adhuc quadraginta dies, & Nive subvertetur. Foz. 3. v. 4.* propositiones illae fuere conditionales, & conditio non fuit impleta; intelligebatur enim: *nisi paenitentiam egerint.* Et quamvis locutio DEI non tollat ipsi libertatem, tamen non potest de in aliter facere consequenter, licet possit antecedenter. Neque hinc sequitur, DEUM non esse omnipotentem, si non possit aliter facere, vel non mentiri; quia, cum mentiri imperfectum sit, in DEO Chimera est, quam omnipotens facere non potest: & hinc S. Augustinus. *l. 1. de symbolo. c. 1.* ait de DEO: *Si mori posset, non esset omnipotens: si mentiri, si falli, si fallere, si inique agere, non esset omnipotens; quia si hoc in eo esset, non fuisset dignus, qui esset omnipotens.* Videatur Lugo de fide dis. 4. sect. 2.

66. Ob. 5. contra 3. illationem. Error physicus intellectus est tantum malum physicum, & non morale; nam innocentia falli hominem, non est malum morale: sed DEUS potest causare se solo omne malum physicum: ergo etiam potest causare errorem. Confirm. 1. Error intellectus se habet aliquo modo ut monstrum naturae: sed hoc DEUS potest producere se solo: ergo. Confirm. 2. DEUS potest esse causa falsi judicij: ergo. prob. ant. Si DEUS determinet Petrum ad aliquid affirmandum, e. g. hanc propositionem: *Paulus currit:* & haec propositio duret per duo instantia, atque in secundo Paulus non currat, & sic transeat haec propositio de vera in falsam, eam tamen in secundo instanti DEUS conservet: in hoc casu, qui est possibilis, DEUS erit causa falsi judicij, seu erroris: ergo.

67. Resp. dist. ma. Error physicus intellectus est tantum malum physicum respectu recipientis. om. ma. respectu scienter eum causantis. neg. ma. & dist. mi. DEUS potest causare omne malum physicum, si sit tantum malum physicum, tam respectu causantis, quam recipientis. conc. mi. si sit malum physicum tantum respectu recipientis, non autem respectu causantis. neg. mi. & conf.

R. P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

Certè, licet errare tantum sit physicè imperf ectum, seu malum, in eo, qui recipit inculpabiliter errorem, non est tantum physicè, sed moraliter imperfectum causare scienter errorem. Patet in eo, qui alteri aliquid fali dicit, quod alter inculpabiliter credit.

Sic etiam est tantum malum physicum doloribus affici, etiam aeternis: non potest tamen (ut longè communior docet) DEUS innocentem doloribus inferni affligere, etiam preservando eum supernaturiter a peccatis, in eo statu alias committendis. Unde non est absolutè verum, quod DEUS possit causare omne prorsus malum physicum: sed tantum verum est, quod possit causare omne illud malum physicum, ex cuius causatione nihil indecens redundet in ipsum: sicut autem ex afflictione innocentis redundaret in DEUM nimia aliqua severitas, ita ex causatione erroris redundaret defectus veracitatis. Sed nec dici potest, DEUM tantum deceptum physicè; nam, cum incapax sit ignorantia, semper deciperet scienter, quod est decipere moraliter.

68. Ad 1. confirm. neg. ma. Ex productione monstri non redundat aliquid indecens in DEUM: redundat autem ex productione erroris scienter facta. Ad 2. confirm. neg. ant. ad probationem. in primis quæro, an possit propositio vera transire in falsam, vel non: si secundum, casus implieat, & negatur suppositum: si primum, DEUS non poterit, ut causa per se, & particularis, ex intentione sua, judgmentum illud pro sequenti instanti conservare, sed tantum ad exigentiam creaturæ, & ut causa per accidens. Sed neque DEUS potest esse causa per se principiorum necessariò determinantium ad errorem; sic enim esset causa mediata per se erroris. Verbo: DEUS non potest intendere, & per media necessaria, contra, vel præter exigentiam omnis creaturæ, causare errorem.

69. Ob. 6. DEUS potest conservare accidentia Eucharistica sine subjecto: sed sic decipiuntur homines: ergo. Confirm. DEUS potest etiam conservare visionem sine objecto: sed tunc causat errorem in existimante, objectum esse præsens, cum ab sit: ergo. Resp. dist. mi. decipiuntur homines per accidens, ratione ignorantia, vel infidelitatis, conc. mi. ex intentione, & determinatione DEI, neg. mi. & conf. DEUS miraculum Eucharisticum sufficenter manifestavit per fidem: si hæretici id credere nolunt, sibi impudent, non DEO. Quodsi alius etiam decipiatur, id fit, non per se ex intentione DEI, sed ratione ignorantia, quam DEUS justè permittit: que ignorantia, saltem se sola, etiam minimè determinat ad falsum iudicium, sed tantum ad negationem scientiæ.

Sic etiam ob distantiam solis, plurimi habent falsum iudicium de ejus magnitudine, & philosophi de plurimis effectibus, ac eorum causis, habent falsas idæas, vel sententias, quin DEUS sit positiva causa erroris. Ad confirm. vel visio omnino necessariò exigit præsentiam objecti: & DEUS non potest talen

talem visionem infundere, quin saltem miraculum manifestet, ut dictum de accidentibus Eucharisticis: vel visio non omnino necessariò exigit præsentiam objecti: & DEUS non causat, sed tantum permittit eo facto errorem: & sub hac distinctione in forma conc. vel neg. ma. aut mi. & conf.

70. Ob. 7. DEUS potest privare hominem usu rationis: ergo potest etiam eum leviter decipere. Confir. DEUS potest conservare habitum erroneum: ergo etiam infundere. Resp. conc. ant. neg. conf. Ex priori nihil redundant indecentiae in DEUM: at verò ex posteriori: quamvis autem homini minus noxious sit error levis, quam privatio totius rationis, non ideo unum magis decet DEUM quam alterum; neque in his est attendenda hominis utilitas, sed DEI perfeccio. Ad confirm. dist. ant. DEUS potest conservare habitum erroneum, ut causa universalis, & juxta exigentiam creaturarum, specierum, vel alterius rei. conc. ant. ut causa particularis per se talis, contra, vel præter exigentiam creaturarum. neg. ant. & conf. Pariter DEUS ut causa universalis potest etiam causare errorem ad exigentiam creaturarum, quando ab his ad illum producendum determinatur.

71. Ob. 8. Christus *Luca. 24.* apparuit discipulis in Emaus euntibus specie peregrini, & *Joan. 20.* Magdalena specie hortulani, qualis non erat: ergo eos in errorem induxit: ergo Christus, seu DEUS potest per se causare errorem. Resp. conc. ant. neg. conf. Christus discipulos non induxit in errorem: sed hunc tantum permisit. Habuit Christus jus ad se occultandum; unde, sicut potest aliquis ad se occultandum alias vestes induere, ne agnoscat, ita & Christus potuit inducere aliud exterius schema, ex quo discipuli per accidentis respectu intentionis Christi Domini fuere decepti. Ille tantum voluit, pro aliquo tempore ex rationabilissimo fine non agnoscere: illi judicarunt, eum esse alium: quod Christus non intendit, sed permisit. Addit, quod alii dicunt, illum apparentiam exteriorem fuisse allegoricam, & in sensu allegorico Christum fuisse peregrinum, ac hortulanum: nec sensum allegoricum esse mendacem, aut decipientem.

72. Ob. 9. Potest DEUS præcipere homini, ut eliciat errorem: ergo etiam potest eidem errorem infundere. ant. prob. si rusticus e. g. parochus aliquid falsum proponit, tanquam articulum fidei, & rusticus, qui non habet ullam rationem dubitandi, putat, se debere huic falsitati assentiri: in hoc casu conscientiae erroneæ, præcipit DEUS, ut eliciatur assensus circa rem faliam, seu præcipit errorem: ergo. Hoc argumentum est Arriagæ, & Lugonis nobis contrariorum: sed in primis retorquetur argumentum. Ponamus rusticum invincibiliter credere, se debere mentiri ad salvandam vitam proximi: in hoc casu juxta adversarios etiam præcipit DEUS illi mendacium, & quidem formale: nunquid etiam poterit DEUS cum determinare ad

mendacium formale, vel poterit DEUS illud ipsi infundere?

Resp. 2. directè. dist. ant. potest DEUS homini præcipere directè, & per se, ut elicit errorem. neg. ant. indirectè, & per accidentis. om. ant. & neg. conf. ad prob. dist. iterum ant. DEUS præcipit per accidentis, ut eliciat talis assensum. conc. ant. præcipit id per se. neg. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. conf. Et quidem, si in eo casu DEUS assensum præcipit, non præcipit assensum, seu actum fidei supernaturalis; hic enim est impossibilis circa falsitatem: sed tantum præcipit actum fidei naturalis, vel assensum naturalis.

73. Duplex est circa hoc Theologorum opinio. Quidam cum Esperza, Rhodes, Lugo, & aliis, dicunt, in eo casu erroneæ conscientiae, DEUM per accidentis præcipere, ut faciamus, quod dictat conscientia erronea; quatenus nempè nobis dedit lumen rationis, similque voluit, ut nihil faciamus, quod conscientia dictat, non esse faciendum: & licet ista aliquando per accidentis errerit, directando, ut faciamus aliquid materialiter malum, tamen DEUS voluit, ut illud faciamus. Et in hoc casu, ait Rhodes, rem illam non esse prohibitam, (intellige formaliter) quoad illum, qui erronea conscientia laberat; nam ait hic auctor, mendacium e. g. non esse prohibitum, nisi ut agnatum, vel (ut excludatur ignorantia invincibilis) ut potens agnoscit contrarium rationi. Et ratio horum auctorum anterior est; quia objectum non specificat actum, prout est in se, sed prout est in intellectu, ut docet S. Thomas. 1. 2. q. 19. a. 5. in corp. ubi sic habet: *Voluntas discordans à ratione, vel conscientia errante, est mala aliquo modo propter objectum, à quo bonitas, vel malitia voluntatis dependet: non autem propter objectum secundum suū naturam, sed secundum quod per accidentis à ratione apprehenditur ut bonum, vel malum, ad faciendum, vel avertendum: & quia objectum voluntatis est id, quod proponitur à ratione, ut dictum est.* ergo sicut, si objectum materialiter bonum representatur per intellectum ut malum, actus illud amplectens est malus, & prohibitus à DEO; ita si objectum materialiter malum representatur ut bonum, actus illud amplectens erit bonus, & à DEO saltem per accidentis præceptus.

74. Alii autem auctores cum Ruiz docent, quod DEUS in casu conscientiae erroneæ actum non præcipiat, sed quod tantum homo invincibiliter judicet, eum à DEO esse præceptum; unde excusat quidem talis homo à malitia actus, sed non propterera facit actum bonum. Verum hi auctores vindicent tamen debere dicere, quod DEUS mediate præcipiat eum actum; nam certe talis, omitting actum materialiter malum, contra conscientiam erroneam eum præcipientem, peccat: & eodem modo etiam præcat, ponendo actum materialiter bonum, contra conscientiam erroneam eum prohibet: ergo, ut diximus *tr. de act. human.*

n. 219. agit contra aliquod præceptum DEI. Non est autem ulla ratione absurdum, quod DEUS per accidens imperet talem actum; quia propterea non est causa per se illius actus; sed tantum causa per accidens; nam in tali casu tantum est causa per se precipiens, ut nihil fiat contra id, quod existimat a DEO prohibitum: hoc autem præcipere, vel causare, est honestum; nam facere contrarium, seu facere id, quod existimat a DEO prohibitum, est virtualiter negligere, & postponere, seu contemnere voluntatem DEI præcipientem, quod utique est inhonestum.

75. Pariter divisi sunt auctores, an, qui aliquid materialiter malum facit, putans ad id se obligatum, non tantum excusetur a peccato, sed etiam eliciat actum bonum, & meritorium coram DEO, e. g. rusticus ex conscientia erronea credens, se obligatum ad mentiendum pro salute proximi conservanda: & idem est, si quis ex conscientia erronea judicet, se obligari ad aliquid omitendum, ad quod nequit per se obligatur, e. g. si rusticus erroneo existimet, se debere die jejunii abstinere a sumenda medicina, ad vitam nunc conservandam summe necessaria, ad quam in hoc casu sumendam jure naturali obligatur.

S. Bonaventura, Ruiz, Thyrus, & alii negant, talem aliquid mereri, ex eo capite, quod bonum debeat esse ex integra causa, & malum sit ex quoconque defectu; unde, quando actus est materialiter malus, putant, non esse meritorium: & videtur huic opinioni etiam favere S. Thomas 1. 2. q. 19. n. 6. ad 1. Videntur tamen aliqui ex his auctoribus admittere, quod in tali casu pia affectio prævia, & imperans talem actum, possit esse meritoria. Alii vero putant, talem actum esse actum virtutis, adeoque meritorium. Ita Oviedo in 1. 2. tr. 5. contr. 2. p. 1. n. 5. Rhodes disp. 2. de actibus humanis. quest. 2. sct. 2. ad. 2. Esparza. 3. de act. hum. quest. 24. art. 3. Layman. 1. 1. tr. 1. cap. 3. n. 2. ubi ait, talem actum esse bonum; quia tendit ad finem bonum, scilicet ad amorem, vel cultum DEI &c. quamvis deficiat in mediis, qui tamen defectus excusetur ob ignorantiam.

76. Dicunt autem hi auctores, non esse paritatem inter actus intellectus, & actus voluntatis; nam illorum objectum est veritas: & hinc, ut sint in sua ratione boni, debent eam attingere; unde nec actus fidei supernaturalis, immo nec alius supernaturalis actus intellectus, potest esse falsus. At actum voluntatis, seu moralium, etiam supernaturalium, objectum non est veritas, sed bonitas, & haec quidem non tantum, ut est materialis in se, sed etiam, ut est representata per actum intellectus: potestque dirigi actus moralis hoc iudicio prævio verissimo: *Quidquid conscientia invincibiliter dicit faciendum, bene fit: sed dicit, nunc hanc actionem, vel ejus omissionem, esse ponendam: ergo: ubi major, & minor est certa.*

Unde ait Rhodes, bonum debere esse

ex integra causa, vel verè tali, vel tali invincibiliter existimata. Stat pro hac sententia etiam Sanchez 1. 1. in decal. c. 11. n. 17. citans Azor, Salas, Corduba, vultque, etiam S. Thomam non esse contrarium huic sententia; eo quod quidem doceat, actum contra conscientiam elicium semper esse malum, non autem doceat, actum elicium juxta illam conscientiam, semper esse bonum: sed tantum doceat, non semper esse bonum, quod ait S. Doctorem dicere propter conscientiam invincibiliter errantem, cui licet actus sit conformis, non tamen est bonus. Favet quoque Arriaga tr. de act. hum. disp. 22. sct. 4. ubi se refert ad sct. 5. in cuius sub-sct. 3. n. 38. ait, actum moralis dirigiri simili syllogismo, seu discursu, qualem modò posuimus.

77. Et sane contingere potest, ut conscientia erronea dicet faciendum aliquid valde arduum, e. g. ut quis cum magno danno suo, vel magno saltem lucro cessante, debeat mentiri ad servandam vitam proximi: vel ut debeat odisse aliquid, ad quod amandum valde inclinaretur: vel debeat reddere debitum conjugale existimatæ uxori, a qua alias valde magnum horrorem, & aversiōnem naturalem habet: vel debeat die jejunii abstinere a medicina cum periculo vita: durum autem videtur, talem hominem nihil mereri, nisi forte per actum præsum imperantem.

Id facilis tamen capiam, quod per assensum hæresi factum, eti difficilem, non acquiratur meritum; cum enim assensus sit falsus, nec supernaturalis, nec meritorius esse potest; nam habitus fidei influere non potest in falsitatem. Facilius etiam capiam, neminem mereri per mendacium; cum actus externus non augeat per se meritum, (ut dixi tr. de act. hum. n. 164.) & intra mentem mendacium non detur. Quodsi Auctores oppositi, admittentes piam affectionem præsum esse meritoriam, tantum velint, actus externos, materialiter malos, non esse meritorios, id facile concedam: at, si velint, tantum actum imperantem actus interni materialiter mali esse meritorium, nullum vero actum imperatum internum (nam & isti imperari possunt, ut est innegabile) tendentem ex optima intentione obediendi, vel placendi DEO, in aliquid materialiter malum, haec sententia videtur satis difficilis.

Juxta hanc enim sententiam e. g. nil mereretur, qui sibi ex metu, ne peccatum contraheret, actum internum imperaret, e. g. intentionem, sua aëstimatione optimam, abstinenti amore DEI a medicina summe necessaria, vel intentionem mentiendi amore proximi propter DEUM, cum magno suo gravamine. Certè volitio, imperans exteriū verba proferre, eti prius ab alio actu fuisset imperata, vix videtur suo fraudanda merito: nec alii actus voluntatis imperati, eti in objectum materialiter malum, invincibiliter tamen judicatum honestum, tendant. Sed, quidquid de tota hac quæstione sit,

sit, quam ad eruditionem tantum pluribus examinavimus, nihil inde infertur contra nostram doctrinam; nam non omnia, quæ DEUS potest per accidens præcipere, potest etiam intendere, ut patet ex retorsione n. 72. data: & possent dari similes plures. videatur etiam Gormaz. *de virt. Theol. n. 760.*

justa celandi veritatem, tunc neque licet forent istæ aequivocationes, aut amphibologæ.

Ut enim rectè Gormaz *de virt. Theol. n. 880.* sicut non licet intendere deceptiōnem proximi, ita neque licet facere sine causa justa id, ex quo moraliter sequitur deceptio ejusdem proximi. Et videtur iure gentium receptum, ut verba sumuntur iuxta generalem modum loquendi; si non adiūcta causa celandi veritatem. Multò minus istud licet, quando legitima potestati interroganti in re gravi, parentum est sub culpa. Attamen, quando habeo legitimam causam veritatem occultandi, & verba, cum suis circumstantiis sumpta, duplē sensum faciunt, possum ego intendere unum, & permettere, ut audiens accipiat alterum.

80. Aequivocationes autem, vel amphibologiae licite sunt variae, supposita semper causâ justâ celandi veritatem. 1. si. verbum sit aequivocum: v. g. glossa ponit exemplum hoc: *Non es hic:* ut ego intelligam: *Non comedit hic:* et si alter intelligat: *Non est present hic:* 2. quando verba in communī usū hominum habent aliam, quam ab institutoribus acceptam significationem. e. g. communiter *nescio* significat parentiam notitiae etiam probabilis: ex prima autem institutione significat tantum parentiam notitiae certa, vel evidētis; unde, et si probabilitè aliquid nōris, si non certò scias, absque mendacio dicis: *nescio.* Et hoc vel maximè debet dicere confessarius, interrogatus aliquid ex confessione.

Item 3. sœpe respondetur ad mentem interrogantis, e. g. si quis petat pecunias mutuas, responde sine mendacio, te non habere, quando non habes, nisi tibi summe necessarias; nam interrogans, non querit de his, sed de aliis, quas possis dare mutuas. 4. Aliquando verba aliud significant ratione additi signi exterioris, quod adverti posse, licet audiens non advertat. 5. Aliquando verba sunt hyperbolica, aliquando metaphorica, modo metaphoræ non sunt nimis remotæ, ita ut non intelligi queant. 6. Aliquando verba non significant id, quod prima fronte significare videntur; quia alia est communis eorum interpretatio, ut illa: *seruus obstrictissimus, paratissimus &c.* 7. Aliquando responsio est indirecta, aliquid verum dicens, aliam partem tacens. 8. Aliquando responsio nihil affirmat, nihil negat, e. g. si querenti, an hoc, vel illud habeat, responde: *Gauderem, si haberem.* Et simili aliquo modo explicare oportet dicta Scriptura.

81. Igitur ad 1. Christus *Ioan. 7.* verissimè dixit, se tunc non ascendere; nam non tunc, sed postea ascendit; licet Iudei ea verba alio sensu, in quo iuxta satis communem hominum acceptiōnem significabant, eum nec postea ascensurum, acceptiōnem, ita S. Augustinus *l. quæst. vet. & novi testam. q. 78.* Addit S. Pater ibi aliam quoque responsionem, *Bona est etiam tertia, scilicet*

ARTICULUS V.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

78. O B. de restrictionibus, & aequivocationibus ulteriis. 10. contra. 4. illationem. Plura DEUS dixit in Sacris Scripturis, vel certè auctor fuit, ut dicerentur ab aliis, quæ vera esse non possunt sine restrictione purè mentali: ergo, ant. prob. Primi. *Ioan. 7. v. 8.* Christus dixit: *Non ascendo ad diem festum iustum; quia meum tempus nondum impletum est:* & tamen postea ascendit. Secundò. Idem Dominus discipulis dixit *Marci 13. v. 32.* *De die autem illo (judicii extremi) vel hora nemo scit, neque Angeli in cœlo, neque Filius, nisi Pater:* cùm tamen eum diem ipse sciverit etiam ut homo. Tertiò. *Genes. 22.* Abraham dicit servis: *Ego, & puer illuc usque properantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos;* cùm tamen iret, animo Isaacum in monte in holocaustum offerendi, adeoque eum ibi comburendi. Quartò. Joseph. *Gen. 42. v. 16.* jurat, & ait: *Per salutem Pharaonis: exploratores esis:* quos tamen sciebat esse fratres suos, & pro foliis alimentis adiisse Ægyptum. Quintò. *Tob. 5. v. 18.* Angelus Raphael ait: *Ego sum Azarias Anania magni filius.* Sextò. *Gen. 27. v. 19.* Jacob dicit ad Isaac. *Ego sum primogenitus tuus Esau.* Septimi. *Judith. 11. v. 12.* ait ipsa Holoferni de Iudaïs: *Certum est, quod in perditionem dabuntur:* & infra: *v. 13. Misit me Dominus, hæc ipsa nunciare tibi: & v. 15. Ego adducam te per medium Jerusalem, & habebis omnem populum Iſraël, sicut oves, quibus non est paster.* Octavò. *Exodi 1. v. 19.* obstetrics Pharaoni querenti, cur non necāscent parvulos Hebræorum, responderunt, se non vocari ad parentes Hebræas: & tamen ipsæ servabant pueros: & additur. *v. 20. Bene ergo fecit DEUS obstetricibus . . . & adiuvavit eis domus.* Plura hujusmodi exempla ex Sacris Scripturis adducit Melchior Canus de locis Theol. l. 2. c. 2. quibus doctissimè respondet cod. l. 2. c. 4.

79. Resp. neg. ant. Nunquam in Scripturis restrictio purè mentalis approbatur, sed tantum aequivocatio, vel amphibologia, quæ ex aliquo signo externo, vel circumstantiis extrinsecis, aut modo loquendi non ita obvio, possunt intelligi, quæque licet sunt, quando necessitas est, vel certè gravis causa veritatem occultandi, qualis sœpe occurrit, e. g. in confessario circa notitiam ex confessione habitam, in consiliariis obligatis ad secretum &c. si tamen nulla esset causa

scilicet Christum locutum fuisse ad mentem interrogantium, qui interrogabant de ascensione palam, & solemniter faciendo; nam dicebant, eum debere se ostentare discipulis suis: quo modo teste Evangelista non ascendet. Sic sèpè dicimus: *Non accedo nuptias: quod non significat, non accedere ullo modo templum, ubi celebrantur: sed tantum negat publicum comitatum &c.*

82. Ad 2. Spondanus ad an. Cori. 563. n. 1. ait, fuisse haereticos quosdam dictos *Agnotas*, qui dixerint, Christum ut hominem nescisse penitus diem judicii; unde non solvitur argumentum, dicendo, Christum ibi locutum fuisse de se ut homine: & sancè, ut Bellarminus tom. 1. controv. 2. de Christo. l. 4. c. 5. rectè docet, Christus constitutus est iudex omnium, & præterea in ipso sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientia DEI; hinc illi negari non potest omnis scientia. Quare idem Cardinalis loc. cit. post alias responsiones improbatas, subiungit ex SS. Gregorio, Ambroso, Hieronymo, Chrysostomo, Basilio, Augustino, item Theophilacto, hanc solutionem, Christum scilicet nescisse illum dum scientia communicabili, seu ita, ut suam notitiam de illa die aliis communicaret.

Hæc autem restriktio, a Christo subintellesta, potuit colligi ex circumstantiis exterioris; nam in primis Christus Dominus per hoc responsum volebat dare causam; quare id non diceret. Secundo Christus satis alibi manifestavit discipulis, quod, quando loquendo cum ipsis diceret, se scire aliquid, præsertim in ordine ad ipsis, semper intelligeret scientiam communicabilem, vel utilem ad manifestandum; nam *Ioan. 15. v. 15.* dicit: *Omnia, quæcumque audiri à Patre meo (hoc est, scivi; nam quidquid audivit, scivit) nota feci vobis: attamen non omnia, quæ Christus scivit, etiam Apostolis indicavit: sed tantum, quæ Pater volebat, & ipsis scire conveniebat: imò tantum illa, quæ scire debabant pro eo tempore; nam idem Dominus *Ioan. 10. v. 12.* subiungit: *Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò.* Imò promisit, Spiritum Sanctum ipsis adhuc docturum quād plurima; unde in illis saltem circumstantiis hæc dictio *nescio*, non significabat omnimodam nescientiam, sed tantum negationem scientiæ communicabilis.*

Tertiò hæc vox *nescio*, quando à Scripturis tribuitur DEO, nunquam significat strictè dictam nescientiam: igitur, cum Christo etiam ut homini debeamus concedere omnes thesauros sapientiæ, & scientiæ, debet vox *nescio*, etiam, dum ipsi tribuitur, minus strictè accipi; præsertim cum Apostoli utique tunc scierint, Christum esse DEUM, nec eum tantum ut hominem, sed etiam ut DEUM, sive ut totum Christum, videantur interrogasse: & modò ipsis dixisset, sive ut DEUS, sive ut homo, ipsis contentissimi fuisse. Quare utique potuerunt colligere, hanc vocem *nescio* in Christo non significare omnimodam nescientiam: &, cum scirent, ipsum simul esse DEUM, incapacem omnimodæ nescientiæ, collegunt, eum tan-

tum loqui de negatione scientiæ communicabilis, Arriaga *de fide disp. 1. scđt. 5. n. 76.* ait, hanc vocem *nescio*, in rebus gravioribus, & occultandis, jam ex usu significare negationem scientiæ communicabilis: & idem censet Lugo *de fide disp. 4. scđt. 5. n. 64.*

Quartò, sicut quando DEUS dixit *Gen. 22. v. 12. Nunc cognovi, quod times DEUM*: id explicatur, non, quod DEUS tunc primum cognoverit (nec enim prius ignoravit) sed, quod alios cognoscere fecerit: ita etiam illud *nescire* potest intelligi, quod alios *nescire* fecerit: & sic expresse explicat S. Augustinus. l. 83. *questionum quæst. 60.* ubi ait: *Quod dictum est nescire filium, sic dictum est; quia facit nescire homines.* Similiter l. 1. de Trinit. c. 12. sic ait: *Hoc enim nesciit, quod nescientes facit, id est, quod non ita sciebat, ut tunc discipulis indicaret.*

Ad 3. Abraham non est mentitus; quia certò sperabat, Isaacum, etsi esset à se combustus, tamen iterum à DEO resuscitandum; sic enim ait Apostolus ad Hebr. 11. v. 17. *Fide obtulit Abraham Isaac, cum tentaretur, & unigenitum offerebat, qui suscepit recompensationes, ad quem dictum est: quia in Isaac vocabitur tibi semen, arbitrans, quia & à mortuis suscitare potens est DEUS.* Ad 4. Illud *estis* significat idem, ac *habetimi*, seu *tractabimini*, sicut exploratores: sicut scilicet 3. Reg. 18. v. 24. dicitur: *DEUS, qui exaudierit per ignem, ipse sit DEUS.* hoc est, habeatur, & colatur ut DEUS.

83. Ad 5. Voces illæ Hebrææ *Ananias, Azarias*, & erant nomina propria, & simul poterant esse appellativa, ut vel significarent personam aliquam hominis, vel aliquam aliam rem; nam Azarias appellative significat *auxilium Domini*, & Ananias *nubem Domini*. Advertit etiam Salianus ad an. mundi 3226. vocem *Azarias* sèpè ipsis aliis nominibus substitui, vel saltem addi honoris causâ: & exemplis ostendit, quod aliqui in Scriptura appellentur *Azarias*, licet alibi aliter vocentur; unde appellative significabant illa verba: *Ego sum auxilium Domini, filius nubis Domini:* per quam nubem S. Ambrosius DEUM Patrem indigetari vult. Ista autem vox *nubis Domini* utique metaphorice accipi debet; cùm rationalis creatura ex nube propriè dicta nasci non possit: quod facilè advertisset Tobias, si ad sensum appellativum attendere voluisset. Sensus ergo ab Angelo intentus, sed à Tobia non attentus, nec perceptus, est: *Ego sum auxiliator à Domino, filius adoptivus DEI.* Sic qui diceretur Mariophilus, & Beatam Virginem non amaret, posset dici, non esse Mariophilus: & si manus princeps vocaretur Aristarchus (quod græcè significat optimum principem) posset dici, non esse Aristarchus.

84. Ad 6. Quando Jacob dixit, se esse primogenitum Eläu, Salianus in annal. ad an. mundi 2276. n. 7. non veretur admittere cum plerisque, ut ait, viris, pietate, & eruditione præstantibus, Jacobum leviter esse mentitum; quia licet primogenita emisset

ab Esau edulio lentis, itemque ex destinatio-
ne Divina primogenitus suo modo factus,
seu fratri prælatus fuisset, juxta illud *Gen.*
25. v. 23. Major serviet minori (ex quibus
apparet, cum contra Esau injuritiam non
commisisse) tamen Esau non erat. Quodsi
hoc admittatur, scilicet Jacobum dixisse
mendacium, utique non DEO auctore, vel
hortante, sed tantum permittente locutus, aut
mentitus fuit. Alii autem cum S. Augustino. *l.*
contra mendacium. c. 10. & Innocentio III. *c.*
Gaudemus. de divortiis. volunt Jacobum me-
taphorice, vel mysticè locutum, per similitu-
dinem, vel allegoriam, in quo sensu allegori-
co erat primogenitus; quatenus figurabat
Christum, in cuius corpore, seu Ecclesia, fi-
unt primi novissimi, & novissimi primi: &
gentiles, qui posterius ad Ecclesiam acce-
dunt, Iudeis tamen primatum auferunt. Et
hoc, Innocentius *cit. cap.* sentit, Jacobum
didicisse ex revelatione Divina.

85. Ad 7. Apud Salianum *ad annum*
mundi 3340. n. 87. Juditham non excusant à
veniali mendacio graves authores: at ipse
Salianus ait, à Judith multa dicta per aequi-
vocationem, quæ mendacium non est. Potest
etiam dici, illa verba, quibus Judith futurum
Judæorum excidium afferuit, fuisse commi-
natoria, quemadmodum fuit prophetia
Jonæ de subversione Ninive: in comminationibus
autem, etiam Divinis, sepe intelligi-
tur: *Nisi emendatio secuta fuerit, vel aliae*
circumstantiae veniam causantes intercur-
rerint. Adid autem comminatoriè dicendum
potuit DEUS Juditham mittere. Holofernes,
etsi non vivus, potuit tamen adduci in
Jerusalem saltem mortuus: & videtur id fa-
ctum, quando ob hanc victoriam celebrâ-
runt ibi Judæi festivitatem: ubi utique ac-
curredunt Judæi spectatores, tanquam grex
ovium inordinatus sine pastore.

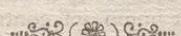
86. Ad 8. Si dicere velis, obsterices
Ægyptias fuisse officiæ mentitas, habebis
affidentes plures interpres, teste Saliano
ad ann. mundi 2463. n. 2. Nec tamen propter mendacium, sed propter opus bonum
prævium, eas DEUS est remuneratus; nam
opus bonum propter sequens, imò etiam co-
mitans peccatum veniale, non perdit ratio-
nem meriti. Facile tamen excusari possunt
obsterices à mendacio; nam indirectè
responderunt: & utique aliquæ feminæ He-
brææ noverint artem obstericandi, & pe-
pererint, ante adventum obstericum Ægyptiarum: quanquam non omnes Hebrææ mu-
lieres pepererint absque interventu harum
obstetricum, & etiam istæ aliquot infantulos
servaverint: quod non negârunt, sed ta-
uerunt.

87. Ob. 11. contra 5. illat. Restrictio
mental is est illicita: ergo etiam est illicita æ-
quivocatio: prob. cons. non magis una est
contra commercium humanum, quam altera:
ergo. Confirm. 1. Æquivocatio non
minus reddit fidem incertam, quam restri-
ctio mentalis: ergo nec una, nec altera, po-
test adhiberi à DEO. Confirm. 2. DEUS
æquivocans non est summæ sinceritatis;

nam majoris foret, si clare loqueretur: ergo
non est summè perfectus. Resp. neg. conf.
ad probat. om. ant. neg. conf. non enim
nos illam rationem assignamus; nec enim re-
strictio mentalis, ut ait Cardenas *in prop. In-*
noc. XI. dissert. 19. c. 3. à n. 29. illicita est, quia
tolleret commercium humanum (nam ex hoc
capite tantum licita non est ubique, & si
ne gravi causa celandi veritatem: infuper
sæp ad commercium humanum servandum
prodesset; nam etiam ad hoc necessaria est
observatio secreti, ad quam restrictio con-
ducere) sed ex alia ratione, quam dedimus
n. 57.

Ad 1. confirm. neg. ant. nam fides
Theologica non versatur circa sensum re-
velationis dubium, sed circa clarum; nec
tenemur credere explicitè, quæ non sunt
sufficienter clare proposita; unde, si DEUS
æquivocè loqueretur, non vellet nos crede-
re, sed potius vellet celare veritatem: nill
tamen per conscientiam erroneam existima-
remus, nos esse obligatos ad aliquid creden-
dum, quod reverè falsum esset, & DEUS
non intendisset credendum: quo casu per
accidens, vel mediataè DEUS obligaret nos ad
assensum aliquem præstandum, ut diximus.
n. 72. & seq. Ad 2. confirm. neg. ant. nam
ad summam sinceritatem non spectat revela-
tio omnis secreti; hæc enim potest esse vi-
tiosa; unde DEUS etiam summè sincerus ex
certis causis potest celare aliquam verita-
tem.

88. Ob. 12. Aliquæ Scripturæ e. g. A-
pocalypsis, vel Ezechielis, aut etiam Danielis
prophetæ, sunt ita obscuræ, ut à nullo
interprete certò intelligi queant: ergo de-
bent esse restrictiones mentales, vel equivoca-
tiones, adeoque istæ debent per se esse li-
cita. Resp. neg. conf. nam etiam, si quis
loquitur alteri lingua ignotâ, non prope-
rea mentalem restrictionem adhibet. Ad
summum potest objici, quod tales locu-
tiones sint inutiles: at reponi facillimè po-
test, habere sapientissimum DEUM nimis
multas rationes obscurè loquendi. 1. ne facia
eloquia nimia claritate vilescant. 2. ut ho-
mines iis serutandis majore se diligentia ap-
plicant, majore etiam cordis puritate ad re-
cipiendum lumen Divinum se præparent.
3. ut per recursum ad DEUM, vel Apolitici
Sædis oracula, submissio animi, & obedi-
entia exercatur. 4. quandoque DEUS
etiam vult mysteria non ante certum tem-
pus evolvi. Interim, licet interpres dif-
crepant, probabilissimè tamen non omnes
errant: sed aliqui aliquos, alii alios sensus
penetrant. Sufficit autem, si aliqui, et si non
evidenter, verum Scriptura sensum perci-
piant: præsertim in iis, quorum notitia
clarior non est ad salutem ne-
cessaria.

ARTICULUS VI.

An Deus patrare, vel saltē permittere possit miracula in testimonium falsitatis.

89. **D**ico. Non potest DEUS patrare vera miracula in confirmationem falsā doctrinā. Ita communissima. Probatur. Vera miracula sunt opera extraordinaria, vel absoluē, vel certē in circumstantiis, in quibus sunt, superantia vires totius naturae creatae: ergo sunt opera propria DEI, saltē tanquam cause principalis; quidquid sit, an creatura divinitus elevari possit, ut sit causa instrumentalis: ergo, quando DEUS miracula facit, in contestationem alicuius rei a se dicit, seu testimonii sui, illa sunt quasi sigillum, quo DEUS obsignat testimonium suum; hinc sēpius appellantur à Patribus, & Scholasticis, sigillum DEI: sic S. Thomas 3. p. q. 43. a. 1. in corp. ea comparat annulo regis, quo obsignantur literae regiae: imō ipsa Scriptura sic loquitur *Marc. 16. v. 20. Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis: item ad Hebr. 2. v. 4. Contestante DEO signis, & portentis: ergo, si DEUS patraret vera miracula in confirmationem falsā doctrinā, se haberet, ac si huic appimeret suum sigillum, atque isto eam confirmaret: sed hoc esset saltē virtuale mendacium, & approbatio erroris, uti que DEO repugnans: ergo.*

90. Confirm. Scripturæ, Patres, Doctores, & communis sensus omnium hominum, semper docuerunt, vel censuerunt, vera miracula in confirmationem doctrinæ alicuius à DEO patrata, esse signum, quod doctrina illa sit à DEO tradita: ergo, si DEUS ea patraret in confirmationem falsitatis, mundum deciperet: hoc dicere est blasphemum: ergo, ant. prob. 1. ex Scripturis, *Joan. 5. v. 36.* dicit Christus: *Opera, que ego facio, testimonium perhibent de me: quasi diceret, de me tanquam docente veram legem Divinam. & Joan. 10. v. 38. Si mibi non vultis credere, operibus credite.* rursus *Joan. 11.* Christus Lazarum resuscitans addit, illum mortuum resuscitari, ut credant Judæi, quod sit missus à DEO, sic dicens v. 42. *Sed propter populum, qui circumstat, dixi, ut credant, quia tu me misisti.*

Ex SS. PP. Augustinus. ep. 49. q. 6. sic ait: *Nam sicut humana consuetudo verbis, ita Divina potentia etiam factis loquitur: & sicut sermoni humano verba nova, vel minus usitata, moderate, ac decenter aspersa, splendorem addunt: ita in factis mirabilibus, congruenter aliquid significantibus, quodammodo luculentior est Divina eloquentia.* Richardus à S. Victore l. 1. de Trinitate. c. 2. ait: *Domine, si error est, à te ipso decepti sumus; nam ista in nobis tantis signis & prodigiis, confirmata sunt, & talibus,*

qua non nisi per te fieri possunt: ergo supponunt, doctrinam miraculis veris, quae solus DEUS facere potest, confirmatam, non posse fallere, nisi DEUS falleret, quod impossibile est.

91. Quod autem etiam communis sensus omnium hominum pro nobis stet, & quod quasi lumine naturæ omnes gentes ex veris miraculis inferant veritatem doctrinæ, per ea confirmatae, negari non potest; nam etiam Ægyptii magi, postquam miracula Moyiūs vera esse debuerunt agnoscere, dixerunt *Exodi 8. v. 19. Digitus DEI est hic.* Sic gentiles alii omnes, qui viderunt, & agnoverunt, miracula Christianorum esse tam grandia, atque verissima, inde intulerunt, legem illam datam esse à DEO: nec ullus somniauit, ut diceret, esse vera miracula, & tamen legem, in cuius gratiam facta sunt, non esse veram: sed circius, quanquam imprudentissime, negarunt, ea esse vera miracula. Sic Judæi etiam à Christo signa, seu miracula petierunt.

Dein omnes pessimi quoque seductores, finxerunt saltē miracula, ut auctoritate DEI suam doctrinam firmari confingerent; nam & Machometes, ac postea Lutherus, & Calvinus, miracula patrare conati sunt: sed infelici successu: ita teste Hazardo in *Historia Mogorica. p. 2. c. 9.* Machometani aliud de suo pseudo-propheta referre non potuerunt, quād eum lunam ē cœlo lapsam, & confractam, denuo integratam suæ restituisse: cuius asserti insulssimam absurditatem vel bardi omnes facile agnoscunt, & rident. Teste Staphilo Lutherus, dum voluit liberare obsecram à dæmonie, vix non fuit occisus: alias autem suffocarum in aquis frustraneo clamore ad vitam revocare tentavit, à spectantibus merito irrisus: Calvinus verò paradoxo sanè prodigio, qualia vel latrones omnes facere nōrunt, ē vivente mortuum fecit. vide *Bellarminum tom. 2. contr. gener. 1. l. 4. de notis Ecclesi. c. 14.* ergo quasi lumine naturæ, & communissimo consensi, omnes agnoscunt, vera miracula esse signa attestationis Divinæ, quæ falsitati tribui nequaquam potest.

92. Dico. 2. DEUS neque permittere potest, ut quis possit abuti virtute patrandi miracula, ad confirmandam falsam doctrinam, saltē quando nemo illum abusum prudenter posset agnoscere, vel suspicari. ita re ipsa post S. Thomam, Scotum, Bellarminum, Toletum, alii communiter. Explico conclusionem. Vel ponitur, quod creatura, per aliquam virtutem instrumentalem à DEO acceptam, etiam influat in miraculum: & tunc dico, quod, et si DEUS alicui, prius vera docenti, dedit virtutem patrandi mira, si talis postea doceret falsum, non posset ea virtute uti, nec DEUS posset cum ipso concurrens: & ex eadem ratione dico, quod DEUS non posset, eam virtutem alicui primò concedere ad confirmandum falsum. Vel ponitur, quod creatura non influat in miraculum, sed solus DEUS, ad instantiam tam creature illud operetur: & tunc di-

co, quod DEUS non posset in iis circumstantiis ad instantiam talis creaturæ mira operari. Probatur jam conclusio. Vera miracula, in iis circumstantiis edita, in quibus nemo posset agnoscer, vel suspicari, aliquem abuti virtute patrandi miracula, ad confirmationem falsitatis, prudentissimè judicarentur ab omnibus, esse signum, & sigillum auctoritatis Divinæ: adeoque DEO attribueretur doctrina, illis miraculis confirmata: sed DEUS non potest permettere, ut prudenter sibi possit attribui doctrina falsa; alias homines in errorem induceret: ergo. Confirm. Si rex sciret, quod minister ipsius falsum scripisset, & ipse tamen sigillum suum apprimaret, certe ab omnibus imputaretur regi illa falsitas, regio sigillo firmata: & omnes dicerentur ab eo decepti: ergo à pari, si DEUS falsitati jungeret vera miracula, quæ sunt quasi sigillum DEI, tribueretur falsitas DEO.

93. Alia quæstio est, an DEUS possit permettere talem abusum virtutis thaumaturgæ, vel an ipse possit miracula facere in iis circumstantiis, in quibus quidem videri posset prima fronte confirmari falso: interim tamen homines prudenter suspicari possent, DEUM iis miraculis non intendere confirmationem doctrinæ falsæ, sed aliquid aliud. Circa hanc quæstionem in primis teste Ripalda communiter ab omnibus dicitur, quod in hac providentia DEUS id nunquam faciat, aut permittat; nam SS. Patres, & Catholicæ, communiter negant, unquam ullum verum miraculum abullo impostore jam per tot secula esse patrat, vel deinceps patrandum: & præstigias Antichristi (quæ tamen maximum speciem verorum prodigiorum habebunt) jam Apostolus prædixit, fore mendaces. 2. ad Thess. 2. v. 9. de eo scribens: *Cuius est adventus secundum operitionem satana, in omni virtute, & signis, & prodigiis mendacibus.* Experientia etiam monstrat, hactenus nulla unquam à falsariis edita fuisse vera miracula, ut ostendit Bozius, Valentia, Tannerus, & alii, ac jam primis temporibus Tertullianus.

Si autem ulterius quæratur, an saltem in alia providentia DEUS posset, eum abusum sensibilem, seu suspicibilem permettere, respondent Suarez tom. 2. in 3. p. disp. 31. sec. 2. s. Hec argumenta. & seq. Lugo de fide disp. 2. n. 24. Granadus, & alii, probabilius DEUM id posse; tunc enim, cum homines deprehendere, vel certe suspicari prudenter possent, quod DEUS aliam intentionem haberet, nec falsum confirmare vellet, non posset ei falsitas ulla imputari. Sicut, si aliunde constaret, vel saltem prudens suspicio foret, quod rex nollet aliquid confirmare, vel testificari, non obesset ejus veracitati, si minister perfidus ejus sigillo ad falso confirmandum abuteretur.

ARTICULUS VII.

Solvuntur Objectiones.

94. Ob. 1. Miracula de se sunt indifferentia ad significandum hoc, vel illud: ergo non ex natura sua, sed ex libera DEI assumptione, sunt signa locutionis Divinæ: ergo, si DEUS nolit illa assumere pro signo sua locutionis, sed tantum ea faciat juxta voluntatem hominis, volentes per ea confirmare errorem suum, non sequitur, DEUM loqui falso. Confirm. Sigillum de se antecedenter ad assumptionem regis est indifferens, ut significet locutionem regis, vel alterius inferioris: ergo pariter miracula sunt indifferentia. Refp. dist. ant. Miracula de se sunt indifferentia ad significandum hoc, vel illud determinatè à DEO dictum. em. ant. ad significandum hoc, vel illud indeterminatè à DEO dictum. neg. ant. & dist. 1. conf. miracula non sunt ex natura sua signa locutionis Divinæ determinatae. om. conf. non sunt signa aliquibus locutionis Divinæ indeterminatae. neg. 1. & 2. conf.

Etsi miraculum, e. g. resuscitatio mortui, sit indifferens ad significandum, vel confirmandum locutionem DEI, potius de mysterio Sanctissimæ Trinitatis, quam de Virginitate perpetua B. Virginis: tamen, ut supra probavimus, semper significant aliquam saltem locutionem Divinam: igitur, cum DEUS miracula facit, semper censetur aliquid loqui: & consequenter, si falsitas confirmaretur, censeretur DEUS loqui falsitatem. Imò etiam, in circumstantiis prudenter suspicionis, de opposita intentione DEI, tamen censeretur DEUS aliquid per miracula velle testari, quanquam non eam saltem, cui favere ea miracula viderentur: sed aliquid aliud forte incognitum.

Omisi autem, quod miracula non significant locutionem determinatam; nam possent esse miraculose illustrationes, quibus determinata aliqua DEI locutio confirmatur. Ad confirm. conc. ant. de sigillo humano. neg. conf. nam miracula, cum superrent vires totius naturæ creatæ, & DEUS sit principalis eorum causa, non sunt indifferentia, ad significandum locutionem Divinam, vel creatam: sed semper sunt determinata ad significandum saltem aliquam locutionem DEI, quamvis indeterminatè sumptam: quæ tamen indeterminatio austeratur per circumstantias, per quas miracula determinantur ad confirmandum id, quod tunc asseritur, & in ordine ad quod confirmandum tunc adhiberi miracula ab omnibus prudenter censentur; unde, si fierent ab eo, qui falso docet, certè determinarentur, ut essent confirmatio falsitatis.

95. Ob. 2. Miracula sunt tantum testimonia physica veritatis, non moralia, hoc est, non significant mentem loquentis, sed tantum sunt aliqua argumenta veritatis, & testificantur de veritate, sicut effectus testimoniatur

fatur de sua causa: ergo non significant locutionem DEI moraliter. Hæc Ripalda aliquanto obscurius. Resp. Si miracula physice testarentur veritatem, sicut effectus testatur suam causam, deberent miracula habere physicam connexionem cum veritate: at non video, unde sit physica hæc connexio. Rursus, si miracula physicè connecterentur cum veritate, deberet DEUS, in casu proprieatis falsitatis, novo miraculo eam connexionem impedire, ut miracula possent fieri in circumstantiis falsitatis, in quibus non possent, esse physicè connexa cum veritate: at quomodo hæc impeditio, vel hoc miraculum, connexionem cum veritate impediens, DEUM deceret? Dein, quidquid hæc sit, an miracula sint physicè, vel moraliter, formaliter locutio DEI, an non, saltem ex Scripturis, Patribus, & sensu communis, sufficienter probavimus, quod miracula sint, moraliter saltem, confirmatio testimonii Divini, & consequenter DEUS censeatur per ea confirmare aliquam suam locutionem: adeoque, si confirmaret locutionem falsam, censetur illa falsitas DEO attribuenda. Unde omnissimo antecedente neg. conseq.

96. Ob. 3. Si miracula sunt locutio DEI, tunc erunt objectum formale fidei: sed hoc dici non potest: ergo. prob. mi. miracula sunt evidētia: sed motivum fidei non potest esse evidētia; alias fides non esset obfusa: ergo. Resp. Nunquam dixi, miracula esse formalem locutionem DEI: sed tantum dixi, illa esse aliquam confirmationem locutionis Divinæ: & ad summum admissi, miracula esse virtuale locutionem DEI, quod non statim sufficit ad motivum fidei; nam ad hoc requiriatur testimonium DEI formale; unde potius dicendum, quod miracula sint confirmationes testimonii Divini, & applicatio ejusdem ad nostrum intellectum.

Qui enim videt e. g. fieri miraculum, dum mysterium fidei e. g. resurrectio Christi prædicatur, illi applicatur utique testimonium Divinum de resurrectione, quatenus talis cogitat, id debere esse à DEO revelatum, pro eius veritate confirmanda miraculum sit. In forma dist. ma. si miracula sunt locutio aliqua DEI formalis, sunt objectum fidei. conc. ma. si sunt locutio tantum virtualis. neg. ma. & om. mi. neg. conf. ad prob. om. totum; quia nil probat contrarios, quamvis ma. & mi. sint omnino dubia: & minorem, quidem negabimus infra an. 459, quando agemus de evidētia in attestante.

Major etiam saltem universaliter sumpta, est falsa; nam sepe miracula sunt auditu percepta, & non visa ab iis, quibus mysterium aliquod fidei credendum proponitur. Sepe etiam non est evidētia, an miracula non sint tantum fidei. Sæpe non est evidētia, aut clarum, quid DEUS per ea velit testari, aut ad quem finem illa faciat. Et ex hoc capite potuit dæmon carere notitiam evidētia de mysterio incarnationis; quia DEUS potuit cum impedire, ne evidenter agnosceret

R. P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

connexionem miraculorum cum revelatione, vel locutione Divina de incarnatione: vel etiam, ne cognosceret ipsam revelationem de hoc mysterio. Dixi carere notitiam evidētia; nam moralem aliquam certitudinem de eo mysterio, post tot patrata miracula, dæmoni multi authores concedunt.

Dices. Miracula sunt saltem constitutiva locutionis Divina ut confirmata: sed locutio Divina ita confirmata est motivum fidei: ergo etiam miracula sunt motivum fidei. Resp. dist. mi. locutio confirmata est motivum fidei quidditativè sumpta. neg. mi. denominativè sumpta. conc. mi. & neg. conf. Sensus distinctionis facile patet ex n. 13, sic etiam cognitio est pars locutionis Divinæ cognitæ, & locutio DEI cognita est objectum fidei (si enim non cognosceretur, non crederetur) non tamen propterea cognitio est objectum formale fidei, sed tantum applicatio.

97. Ob. 4. Qui habet donum prophetiæ, vel gratiam sanitatum &c. liber est, dum iis donis utitur, ad prædicandum verum, vel falsum: ergo potest etiam falsitatem confirmare miraculo. prob. ant. si non foret liber ad prædicandum falsum, prædicatio ejus non esset meritoria: sed est meritoria: ergo. Resp. neg. ant. licet enim talis, ante usum illius doni, vel etiam post illum, quando miraculum non censeretur amplius confirmare dicta sequentia, ad utrumque esset liber; non tamen foret liber in ipso usu, saltem in hac providentia: ino nec in alia extra causam prudentis suspicionis de alia intentione DEI, de quo suprà n. 93. ad prob. neg. ma. sufficit enim ad meritum libertas contradictionis, hoc est, talis, ut quis possit omittere omnem prædicationem; alias, cum Christus falsi nihil docere potuerit, sine merito prædicasset.

98. Ob. 5. Si DEUS revelaret Petro, cras facturum se miraculum, posset Petrus abuti eā notitiam, & dicere, miraculum faciendum esse in confirmationem falsitatis à se dictæ: quo casu audientes existimarent, falsitatem Petri confirmatam fuisse miraculo: & nullam haberent prudentem suspicionem de opposito: ergo. Confirm. Dum Christus resuscitavit Lazarum, potuisset aliquis impostor in confirmationem sue falsæ doctrinæ petere etiam à DEO resurrectionem Lazarī: cùmque ista postea contigerit, potuisset suam falsitatem eo miraculo confirmare: ergo. Resp. dist. ant. posset Petrus tali notitia abuti potentia antecedente. om. ant. potentia consequente. neg. ant. & conf.

Si DEUS revelat miraculum futurum, jam præscit, non futurum ejus abusum insensibilem; alias non posset id revelare; quia non posset miraculum facere: stante autem ea scientia infallibili DEI, seu in sensu composito illius, non potest Petrus eo miraculo abuti. Omisi, quod Petrus potentia antecedente posset abuti notitiam de futuro cras miraculo; nam, cùm decretum, vel potius necessitas in DEO, non faciendi miraculum, in circumstantiis abusus insensibilis,

non pendeat à libertate Petri, & sit impedimentum inauferibile à Petro, non video, quomodo in nostris principiis habeat Petrus veram libertatem, etiam antecedentem abutendi eā notitiā. Fortè dicent, habere eum potestatem antecedentem impediendū hanc ipsam revelationem: verū responsio hæc multas habet difficultates; hinc eam, nec defendere, nec impugnare volui, & ideo ant. omisi. Ad confirm. dist. ant. potuisset aliquis impostor petere resurrectionem Lazarī, casu quo ejus impostura fuisset sensibilis. om. ant. casu quo non fuisset sensibilis. neg. ant. & cons. si enim DEUS voluisset permettere illas preces ad falsitatem tendentes, debuisset, ne ipsi tribueretur falsitas, imposturam illam reddere sensibilem.

99. Ob. 6. Potest DEUS cum homine concurrens concursu naturali ad peccatum, quin sit auctor peccati: ergo etiam potest concursu supernaturali concurrens ad confirmationem falsi, quin sit auctor falsitatis. Resp. neg. cons. Concursum supernaturalis est concursus extraordinarius, & DEUS est causa per se, & principalis illius; unde specialiter DEO tribuitur: & præsertim concursus ad miracula tribuitur DEO, ut sigillum suum adhibenti, & confirmanti rem miraculo testificatam, saltem, nisi abusus sensibilis sit: non ita se habet concursus tantum naturalis, quo DEUS ex determinatione causa secundæ concurrit, & de quo aliunde jam notissimum est, quod illo creatura sepiissime abutatur, quodque non possit omnis actio creaturæ imputari DEO, tanquam principali agenti, & causæ per se: & hinc etiam hic abusus concursus naturalis minimè insensibilis est.

100. Ob. 7. Gentiles, & hæretici, patrârunt miracula: ergo DEUS concurrit cum ipsis; aliás non potuissent ea patrare: sed isti confirmârunt falsitatem: ergo, ant. prob. ex historiis. Sic Tacitus *l. 4. historiarum sub finem* narrat, ad Vespasianum Imperatorem gentilem, venisse monitu Serapidis, Aegyptiorum Idoli, aliquem cæcum, cui visum reddiderit, dum oculos sputo liniverit: alium venisse manu ægrum, quem calcando sanaverit. Resp. dist. ant. Gentiles, & hæretici, patrârunt vera miracula. neg. ant. apparentia tantum, & ficta, conc. ant. & neg. cons. Dæmon, & magi, faciunt sœpe aliqua, quæ videntur miracula: at non sunt, nec DEUS ullo modo est auctor principalis eorum. Sicut, si quis falsarius falsum sigillum, et si aliquo modo simile vero, adhibeat, & falsum confirmet, non potest regi attribui falsitas illa. Et talia quoque, id est, apparentia tantum, & ficta, fuere illa Vespasiani miracula.

Porro vera miracula discernuntur à falsis, tum materiâ, tum formâ. Materiâ falsa sunt, quæ tantum apparenter talia sunt, nec verè facta, nec constantia. Sic aliquando videntur aliqui sanati, quatenus dæmon per aliquot horas dolorem prohibet, qui mox revertitur. Sic sœpe, quanquam non semper, sagæ luduntur, dum domi jacent, & putant,

se, nescio quo, avehi: vel putant, se vesci cibis optimis, dum paſcuntur morticinis: vel habere pecunias, dum tenent lutum. Formâ falsâ sunt miracula, quæ non superant vires totius naturæ; nam supernaturalitas entis stat in hoc, quod ipsum superet vires totius naturæ. Sic dæmon potest multos tollere morbos melius, quæ medici; quia non sunt naturaliter incurabiles. Et tales fuere cæcitas illa, & languor manuum, quæ Vespasianus fertur curâffe; sic enim habet Tacitus ipse loc. cit. *Medici varie differe: huic non exēsam vim luminis, & redituram, si pellerentur obstantia: illi elapsos in pravum artus, si salubris vis adbeat, posse integrari:* ergo nec gentiles, saltem certò, dicere audent, patratum fuisse tunc verum miraculum. Adde, quod teste Spondano ad an. *Chrīſt. 71. n. 5.* Vespasiano tunc præſens, & amicissimus fuerit Apollonius Thyanus, magorum celeberrimus, cuius operâ utique potuit dæmon moveri, ut eos sanaret.

101. Quodsi materia, vel forma miraculorum, dubitare sint, ex aliis indiciis aſtimari res debent: atque in primis ex fine; nam S. Augustinus. *l. 10. de civit. c. 16.* ait: *Quodam verò (id est dæmonum mira) etiā non nullis piorum factis videantur opere cognosci, finis ipse, quo discernuntur, incomparabiliter haec nostra ostendit excellere.* Hinc, si finis miraculi sit, ut confirmetur palpabilis falsitas, e. g. idolatria, quæ est contra lumen rationis, vel aliud quid contra claram Ecclesiæ decisionem, veris jam miraculis dum confirmatissimam: vel, si tantum fiat, ad paſcendam hominum curiositatem, opus va- num, atque inane, gestibus ridiculis, & nūgatoriis obſervationibus, ac ceremoniis: vel, si tendat ad morum corruptelam &c. tunc, licet non statim capiamus, quomodo naturaliter id fieri potuerit, tamen sufficientissimum indicium est, verum miraculum non esse, sed esse opus dæmonis, naturalibus hujus viribus, quæ longè humanis antecellunt, productum.

Quamvis autem per sceleratos DEUS vera miracula facere possit, & quandoque faciat, ad veritatis confirmationem (sicut probabile est, Judam etiam jam perversum, aliqua vera prodigia fecisse) tamen ea ordinariè, per impios facere non solet; unde, si auctor operis sit sceleratus, meritò opus erit suspectum: quæ suspicio valde crescit, si auctor fugiat lucem, hoc est, si sua clanculum agat, nec admittat proborum, aut doctorum, præsentiam, & inspectionem. Addo tandem, aliquando legi, à gentilibus, vel hæreticis facta quædam mirabilia, verum non in confirmationem erroris, sed alicuius veritatis Catholicae, vel in suæ innocentia testificationem: quo casu, etiā ea vera miracula fuisse permittamus, nihil contra nostram conclusionem probant, ut patet expeditum.

102. Ob. ultimò. Juxta multos potest DEUS tantam apparentiam credibilitatis permittere pro articulo falso, quantum pro vero: ergo etiam potest permittere tanta

tantia miracula. Resp. dist. ant. Potest DEUS aliquam tantam apparentiam aliquando permittere, respectu alicuius tantum, vel tantum aliquarum particularium personarum. conc. ant. potest universaliter tantam apparentiam permittere, aut respectu totius Ecclesiae. neg. ant. & conf. Prius multi admittunt; quia certe aliquibus, e. g. rusticis, potest æquè credibilis apparere articulus unus falsus, quām alter verus, si utrumque idem parochus eadem auctoritate, modo &c. proponat.

At, licet DEUS possit in aliquo casualiter tam apparentiam permittere, non potest permittere universaliter omnem, & respectu omnium; nam non potest permittere eam, quæ ex veris miraculis habetur: minus potest aliquam permittere respectu totius Ecclesiae; alias tota posset prudenter tali articulo falso, absque suspicione in contrarium proposito, assentiri: neque amplius esset columna & firmamentum veritatis. Dein nego suppositum, quod DEUS possit permittere miracula; nam, cùm ipse moraliter, & physicè ea, ut causa principalis determinans, patret, non tantum ea permittit; permittere enim est ad summum agere ut causam determinatam ab alio, & ita, ut ipsi permittenti effectus non imputetur.

QUÆSTIO II.

De Objecto Formali Fidei Increato.

ARTICULUS I.

Quodnam sit Objectum Formale Increatum Fidei Divinæ.

103. **E**X hucusque dictis fides debet habere objectum formale, seu motivum: cùmque sit virtus Theologica, debet ex n. 5. habere aliquid Divinum, seu increatum: & de hoc nunc agendum; an enim fides etiam habet aliquid creatum, videbimus quæstione sequenti. Circa objectum increatum autem sunt plures auctorum, mutuò se impugnantium, opiniones, quas omnes fusiùs referre, nimis est prolixum: neque est necessarium; cùm sufficienter ex objectionum solutione innotescere possit mens adversariorum.

Prænotandum tamen est hic, triplicem communiter ab auctoris distingui veritatem; scilicet *veritatem in essendo*, *in cognoscendo*, *in dicendo*. Prima, seu *veritas in essendo*, seu, ut etiam dicitur, *transcendentia*, nihil est aliud, quām prædicatum verum, & à Chimærico distinctum: & sic etiam cognitione falsa, vel locutio mendax, est vera; quia est ens verè possibile, vele existens. *Veritas in cognoscendo*, quæ sèpè vocatur *infallibilitas*, est virtus intellectus, seu sapientia summa, faciens infallibiliter cognoscere rem, ut est in se. Tandem *veritas in dicendo*, quæ dici etiam solet *veracitas*, est virtus voluntatis, qua quis dictum semper conformat cum mente, seu cognitione, ita,

ut non loquatur aliquid contrarium illi, quod cognoscit. Hæ duæ veritates, seu sapientia, & veracitas, in DEO formaliter distinctæ sunt; quia in creaturis sunt realiter separabiles, & sèpè actu separatae, ut experientia evidentissime demonstrat, in iis, qui res optimè cognitas tamen per mendacium alter, ac sibi cognitæ sunt, proponunt. Quæstio jam est, an aliqua, & quænam veritas Divina, sit objectum formale fidei Divinæ.

104. Dico. Objectum formale Divinæ fidei est complexum ex veritate Divina in cognoscendo, & dicendo, ita Suarez, Lugo, Gormaz de *virtut. Theol. n. 187.* & communis nostrorum, ac plurimorum aliorum, adeò, ut Esperza l. 6. de *virt. Theol. q. 15. a. 11.* dicat, sententiam hanc communis Theologorum consensu esse conformem. Hic noto, si quis diceret, objectum formale fidei etiam esse veritatem in essendo istorum duorum prædicatorum Divinorum, eum nihil dictum contra nos; quia utique constitutus objectum formale fidei in prædicatis realiter, & verè Divinis, & non Chimæricis: si quis autem veleret dicere, quod sola veritas DEI in essendo, seu sola ratio entis à se, vel Deitatis, sit objectum formale fidei, esset nobis contrarius, ut ex objectionibus patebit.

Probatur jam conclusio. Objectum formale fidei est testimonium DEI, ut ex Scripturis, & Patribus, probatum à n. 38. & quidem est testimonium DEI infallibile; quia actus fidei debet esse certissimus, & firmissimus ex n. 36. imò motivum fidei non debet esse tantum infallibile quomodounque, sed tali infallibilitate, quæ sola conveniat primæ, seu Divinæ veritati, suum dictum infallibilizanti, ut dixi ex S. Thoma citato n. 6. & inferatur etiam ex eo; quod virtus Theologica debet habere objectum formale Divinum: atqui ad testimonium ita infallibile requiritur utraque veritas in cognoscendo, & loquendo: ergo. prob. min. si quis possit falli, eti fideliter mentem suam explicit, non ideo ejus testimonium erit certum, & infallibile; quia, si non cognovit rem, ut in se est, saltem materialiter falsum dicet: ergo ad testimonium infallibile est necessaria veritas, seu infallibilitas in cognoscendo.

Sed veritas in cognoscendo sola non sufficit, ad reddendum testimonium infallibile; si enim is, qui rem infallibiliter, ut est in se, cognoscit, possit fallere loquendo, vel mentiri, iterum testimonium ejus non erit infallibile; quia poterit timeri, ne fuerit mentitus. Si autem nec falli, nec fallere possit, tunc evidenter testimonium ejus infallibile erit; unde rectè Cajetanus ait, stultum esse ulterius querere, quare credas ei, qui nec falli, nec fallere potest. Sic etiam in ordine ad fidem humanam alteri habendam, eò magis ferimur, ad credendum aliqui, quod magis illum sapientem, & veracem existimamus. Hinc, neque doctis mendacibus facile credimus; quia nos fallere possunt; neque indoctis, etiam veracibus; quia falli ipsi, & consequenter etiam nos cum ipsis, falli possumus. Si tamen ii, qui aliquid